

De ontbrekende schakel in de woonvoorziening voor ouderen

Een evaluatief onderzoek naar verschillende
woonvormen voor ouderen tussen het volledig
zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis

Aukje Geurts

Radboud Universiteit Nijmegen

Faculteit der Managementwetenschappen

Opleiding Bestuurskunde

Master thesis

September 2022

Begeleidend docent: Dr. S. Van Voorst

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis ‘De ontbrekende schakel in de woonvoorziening voor ouderen: Een evaluatief onderzoek naar verschillende woonvormen voor ouderen tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis.’ Dit vraagstuk is momenteel zeer relevant door de huidige vergrijzing in combinatie met het woningtekort. Er zal de komende jaren een oplossing gevonden moeten worden voor ouderen die niet meer volledig zelfstandig thuis kunnen blijven wonen, maar ook nog niet naar een verpleeghuis kunnen. Met deze thesis hoop ik hier wat inzichten over te kunnen geven.

Ik wil graag de gemeente Doetinchem bedanken voor het bieden van de mogelijkheid om af te studeren middels deze onderzoeksopdracht. Daarnaast ben ik ook dankbaar voor de ervaring die ik heb mogen opdoen door het stagelopen bij de gemeente Doetinchem. Hierdoor heb ik een goed beeld gekregen van hoe er in een gemeentelijke organisatie gewerkt wordt.

Tot slot wil ik mijn thesisbegeleider Dr. Van Voorst vanuit de Radboud Universiteit graag bedanken voor de goede ondersteuning bij het schrijven van deze masterthesis.

Veel plezier gewenst bij het lezen van deze masterthesis.

Aukje Geurts

September 2022

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling.....	6
1.2.1 Doelstelling	6
1.2.2 Vraagstelling	6
1.3 Theorie	6
1.4 Methode.....	7
1.5 Relevantie.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.5.1 Maatschappelijke relevantie	7
1.5.2. Wetenschappelijke relevantie.....	8
1.6 Leeswijzer	8
2. Beleidskader	9
2.1 Mantelzorgwoningen.....	9
2.1.1 Kangoeroewoningen.....	9
2.1.2. Zelfstandige mantelzorgwoning	9
2.1.3. Zorgunit.....	10
2.1.4 Bestaand bijgebouw	10
2.2 Pre-mantelzorgwoningen.....	10
2.3 Knarrenhoven / Woonhofjes	10
2.4 Gestippeld wonen.....	11
2.5 Woongemeenschappen.....	11
2.6 Serviceflat.....	12
3. Theoretisch kader	13
3.1 Het criterium doeltreffendheid	13
3.2 Het criterium doelmatigheid.....	15
3.3 Het criterium betrokkenheid.....	16
3.4 Beoordelingskader.....	20
4. Methodologisch kader	21
4.1 Caseselectie	21
4.2 Dataverzameling.....	23
4.3 Methode van analyse.....	24
4.4 Operationalisatie.....	25
4.5 Kwaliteitscriteria van onderzoek.....	27
5. Resultaten en Analyse	30
5.1 Zeist - Gestippeld Wonen.....	30
5.2 Ede - Serviceflat en interview over andere initiatieven en plannen gemeente	35

5.3 Berg & Dal (En Barneveld) - Mantelzorg en Premantelzorgwoningen	42
5.5 Eindscore beoordelingskader	47
6. Conclusie	48
6.1 Samenvatting en conclusie	48
6.2 Aanbevelingen aan de gemeente Doetinchem.....	51
6.3 Reflectie op het onderzoek	52
6.4 Aanbevelingen voor een vervolgonderzoek	53
7. Literatuurlijst	54
8. Bijlagen	60

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

‘Ga (ver) bouwen!’, zo luidt het eerste dringende advies van de Commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen onder leiding van Wouter Bos uit 2020 aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen, 2020, p.4). In 2018 heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het Programma Langer Thuis opgesteld, met als doel ‘dat ouderen in hun eigen vertrouwde omgeving zelfstandig oud kunnen worden met een goede kwaliteit van leven.’ (Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, 2018, p.5-6). Ondanks dit voornemen is er nog steeds een enorme kloof tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis in, met als gevolg dat ouderen in ongeschikte woningen blijven wonen, aldus de voorzitter Raad van Bestuur van woningcorporatie Woonzorg Nederland (Van Berkel, 2019).

De kloof tussen thuis wonen en het verpleeghuis in is mede ontstaan door het besluit van Kabinet Rutte II om verzorgingstehuizen alleen nog toegankelijk te maken voor mensen met een zware indicatie, met als gevolg dat verzorgingstehuizen moesten sluiten (NOS, 2013). Daarnaast is er het gegeven dat Nederland steeds meer vergrijst, dit betekent dat het percentage 65-plussers als deel van de samenleving steeds meer toeneemt (CBS, 2020). Het betreft zelfs een dubbele vergrijzing (CBS, 2020). Bij een dubbele vergrijzing is er niet alleen sprake van een toename van het aandeel ouderen in de samenleving, maar daarnaast stijgt ook de gemiddelde leeftijd van de ouderen (Medical groep, z.j.). Deze dubbele vergrijzing brengt meerdere maatschappelijke uitdagingen met zich mee. Allereerst vormt een toename van het aantal ouderen een uitdaging op het gebied van de zorgvraag, onder andere door de stijgende Wmo kosten voor gemeenten (VNG, 2019). Het daarnaast oplopend tekort aan zorgpersoneel legt een grote druk op de zorgsector (NOS a, 2022). Ten tweede hebben al deze ouderen geschikte woningen nodig (Obbink, 2021). Veel ouderen geven aan dat zij wel zouden willen verhuizen, maar dat er geen betaalbare en levensloopbestendige mogelijkheden zijn om naartoe te verhuizen (NOS b, 2022). Dit zorgt ervoor dat de doorstroom op de woningmarkt laag is, en dat samenhangend met een tekort aan nieuwe woningen zorgt ervoor dat er voor starters bijvoorbeeld weinig woningaanbod is (Van der Parre, 2021). Over dit probleem heeft de eerder benoemde commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen het volgende te melden: ‘Nieuwe woonvormen, tussen het aloude eigen huis en verpleeghuis in, kunnen een oplossing bieden.’ (Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen, 2020, p.4) Omdat het daadwerkelijk uitvoerend beleid lokaal en regionaal geregeld wordt door gemeenten, zorginstellingen en maatschappelijke organisaties, is het Programma Langer Thuis vooral gericht op het bieden van handvatten en het stimuleren over hoe het beleid lokaal ingevuld kan worden (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018, p.5). Voor gemeenten is er dus veel vrijheid over hoe zij precies invulling gaan geven aan het langer thuis laten wonen voor ouderen.

De Achterhoek is een van de regio's waar sprake is van een grotere mate van vergrijzing dan de rest van Nederland, en volgens het PBL/CBS (2022) is de verwachting dat dit de komende jaren nog sterker zal toenemen. Ook de gemeente Doetinchem kampt met vergrijzing en vooral in de omliggende dorpen kan dit leiden tot een negatieve invloed op de leefbaarheid (Gemeente Doetinchem, 2021). De komende jaren zal er dus veel behoefte komen aan woonvoorzieningen voor ouderen. Vanuit de gemeente Doetinchem is er daarom de vraag om de bestaande alternatieve woonvormen voor ouderen te verkennen. Op die manier kan achterhaalt worden wat uit andere gemeenten te leren valt over beleid gericht op passend woonaanbod dat tussen (thuis)wonen en in het verpleeghuis wonen valt.

1.2 Probleemstelling

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit evaluatieve onderzoek is om te achterhalen in hoeverre beleid gericht op woonvormen tussen (thuis) wonen in andere gemeenten dan Doetinchem succesvol of juist niet succesvol blijkt, teneinde input te leveren voor de lokale woonvisie van de gemeente Doetinchem.

1.2.2 Vraagstelling

De vraag die in dit onderzoek centraal staat luidt als volgt: 'In hoeverre zijn woonvormen die tussen (thuis)wonen en het verpleeghuis vallen succesvol gebleken in andere gemeenten dan Doetinchem?'

Met daarbij de deelvragen:

1. Welke woonvormen die tussen (thuis) wonen en het verpleeghuis zijn er in de verschillende gemeenten te vinden?
2. Welke beoordelingscriteria biedt de wetenschappelijke literatuur om de verschillende alternatieve woonvormen en het daarbij behorend beleid in gemeenten te beoordelen?
3. Welke methoden zijn het meest geschikt om dit onderzoek uit te voeren?
4. In hoeverre voldoen de woonvorm en het daarbij gevoerde beleid in de onderzochte gemeenten aan de beoordelingscriteria?

1.3 Theorie

In het theoretisch kader van dit onderzoek zal er een beoordelingskader opgesteld worden aan de hand waarvan het beleid en de woonvormen in de andere gemeenten beoordeeld zullen worden. Het eerste gedeelte van dit beoordelingskader zal bestaan uit algemene criteria die meten of het beleid werkt. Deze criteria zijn gehaald uit wetenschappelijke literatuur over beleidsevaluatie van Hemerijck (2003) en Rossel (1993). Daarbij zal er worden ingegaan op de specifieke doelen van het beleid gericht op nieuwe woonvormen. Daarnaast zal er ook worden beoordeeld op criteria die te maken hebben met de betrokkenheid van burgers bij het beleid, specifiek gezien in hoeverre belangen worden meegenomen

en in hoeverre er tevredenheid is over het beleid en de woonvorm. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de literatuur van Van der Knaap et al (2020) en Vedung (1997) over beleidsevaluaties.

1.4 Methode

Het onderzoek zal kwalitatief van aard zijn, er zal op een klein aantal cases diep worden ingegaan. De reden om voor een kwalitatief onderzoek te kiezen, is dat het bij dit onderzoek belangrijk is om precies te achterhalen wat er wel of niet goed gegaan is bij het beleid in andere gemeenten. Door een kwantitatief onderzoek zal deze vraag te oppervlakkig worden beantwoord.

De eerste kwalitatieve dataverzamelmethode die in dit onderzoek wordt toegepast is het afnemen van interviews onder ambtenaren en inwoners uit de onderzochte gemeenten. Door het opstellen van interviewvragen aan de hand van het beoordelingskader wordt geprobeerd te achterhalen in hoeverre de implementatie van het beleid gericht op woonvormen tussen (thuis)wonen en het verpleeghuis succesvol is gebleken. Daarnaast zullen ook beschikbare documenten worden gebruikt als informatiebron om het beleid in de gemeente te beoordelen.

De casus-selectie wordt bepaald door gemeenten te onderzoeken waar er al alternatieve woonvormen voor ouderen zijn gerealiseerd. Het is belangrijk dat de woonvormen het daarbij behorend beleid al wat langer bestaan, om een zo uitgebreid mogelijke evaluatie uit te kunnen voeren. Het kan daarbij gaan om beleid waarbij de gemeente zelf uitvoerder is, maar ook waarbij zij informatieverstrekker is om mensen te stimuleren tot de bouw van een mantelzorgwoning bijvoorbeeld. Omdat dit onderzoek in opdracht van de gemeente Doetinchem is uitgevoerd, is het wenselijk dat de onderzochte gemeenten zo veel als dat mogelijk is voldoen aan de kenmerken van de gemeente Doetinchem. Specifieke kenmerken van de gemeente zijn dat deze zowel stedelijk als landelijk is, een regiofunctie heeft en er sprake is van een dubbele vergrijzing.

1.5 Relevantie

1.5.1 Maatschappelijke relevantie

Een eerste reden waarom dit onderzoek maatschappelijk relevant is, is dat meer kennis over mogelijke alternatieve woonvormen een bijdrage kan leveren aan het oplossen van de huidige woningproblematiek. Momenteel is zoals hierboven in de aanleiding besproken in vrijwel alle gemeenten een woningtekort, mede doordat ouderen noodgedwongen in hun (te grote) huis blijven wonen, omdat zij geen goed alternatief hebben om naartoe te gaan (NOS b, 2022). Als er voor ouderen geschikte woningen gebouwd worden, kunnen zij hun grote huizen verlaten, waardoor er op de woningmarkt een doorstroom op gang komt (Van der Parre, 2021).

Daarnaast kunnen nieuwe woonvormen voor ouderen ervoor zorgen dat ouderen zich makkelijker zelfstandig kunnen redden. Door levensloopbestendig ingerichte woningen kunnen ouderen

zelfredzamer worden, waardoor er minder beroep op ondersteuning nodig is (NEDAP, 2021). Door het toenemend tekort aan personeel, zal de mogelijkheid tot zorgverlening steeds kleiner worden de komende jaren (NOS a, 2022).

1.5.2. Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant doordat er theorieën over het beoordelen van beleid gebruikt zullen worden, van onder andere Hemerijck (2003) en Van der Knaap et al (2020). De bevindingen die voortkomen uit het gebruik van dit beoordelingskader kunnen onderzoekers die een soortgelijk onderzoek willen uitvoeren een basis bieden waarop voortgebouwd kan worden. Daarnaast kan het onderzoek bijdragen aan het verder ontwikkelen van woonvormen gericht op ouderen doordat het onderzoek inzichtelijk maakt wat wel en wat niet goed werkt en waar wel of geen behoefte aan is.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zal middels een beleidskader een beeld worden geschetst van de huidige mogelijkheden op het gebied van woonvormen voor ouderen die tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis invallen. Daarna wordt in hoofdstuk 3 door middel van wetenschappelijke literatuur een beoordelingskader opgesteld, aan de hand waarvan het beleid en de woonvormen in verschillende gemeenten beoordeeld worden. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens ingegaan op welke onderzoeksmethoden en kwaliteitscriteria voor onderzoek gebruikt worden in deze thesis. In hoofdstuk 5 worden de resultaten die blijken uit de afgenomen interviews en bestudeerde documenten beschreven en geanalyseerd. Afsluitend zal er in hoofdstuk 6 een conclusie worden getrokken over de mate waarin de verschillende woonvormen succesvol zijn gebleken, wat leidt tot concrete aanbevelingen. Tot slot zal er in hoofdstuk 6 ook een reflectie op het onderzoek worden gegeven, met daarbij aanbevelingen voor een eventueel vervolgonderzoek.

2. Beleidskader

Dit hoofdstuk beantwoordt de eerste deelvraag van dit onderzoek, die als volgt luidt: ‘Welke woonvormen tussen (thuis) wonen en het verpleeghuis zijn er in de verschillende gemeenten te vinden?’ Er wordt een overzicht gegeven van de momenteel bestaande woonvormen voor ouderen, met daarbij een korte toelichting per woonvorm. Dit overzicht biedt alvast een inleiding op de te onderzoeken cases.

2.1 Mantelzorgwoningen

Het concept van een mantelzorgwoning is dat er op het terrein van de mantelzorgverlener een woning wordt geplaatst voor de mantelzorgontvanger, of andersom (Rijksoverheid, z.j.). Wat voorop staat is dat het vastgesteld is dat de mantelzorgontvanger intensieve zorg of ondersteuning nodig heeft (Kreeft, 2015). Veelal zijn deze mensen al bij de gemeente bekend, maar mocht dit niet het geval zijn dan mag de gemeente een verklaring opvragen van een specialist, bijvoorbeeld de huisarts (Kreeft, 2015). Voor de bouw van een mantelzorgwoning is geen speciale vergunning vereist, maar na het stoppen van de mantelzorgverlening mag het gebouw niet meer dienen als woning (Rijksoverheid, z.j.). Er zijn verschillende varianten van een mantelzorgwoning mogelijk, hieronder worden achtereenvolgens de kangoeroewoning, zelfstandige mantelzorgwoning, zorgunit en bestaand bijgebouw toegelicht.

2.1.1 Kangoeroewoningen

Een kangoeroewoning houdt in dat er twee aparte woningen zijn die direct met elkaar verbonden zijn (DomusCura, z.j.). Dit kan door middel van een trap bij een boven en benedenwoning, of een tussendeur bij naast elkaar staande woningen (ANBO, z.j.). Deze woonvariant brengt twee voordelen met zich mee. Enerzijds levert het de mantelzorger tijd op, omdat door het ontbreken van de reisafstand de hulpbehoevende sneller bezocht kan worden. Anderzijds is er ondanks het dichtbij elkaar wonen alsnog sprake van privacy behoud van beiden doordat het twee aparte woningen betreft, en de mantelzorgverlener en -ontvanger dus een eigen woonruimte behouden (DomusCura, z.j.).

2.1.2. Zelfstandige mantelzorgwoning

Een zelfstandige mantelzorgwoning verschilt van een kangoeroewoning doordat het een losstaande woning betreft, deze staat wel verplicht op hetzelfde terrein als dat van de hoofd woning (Rijksoverheid a, z.j.). De voordelen zijn grotendeels hetzelfde als die van de kangoeroewoning, zowel de reistijdbesparing als het behoud van privacy. In de mantelzorgwoning kan of de mantelzorgverlener, of de mantelzorgontvanger wonen (Rijksoverheid a, z.j.).

2.1.3. Zorgunit

Bij een zorgunit wordt er in de voorzieningen rekening gehouden met de zorgbehoeften van de mantelzorgontvanger, zodat de unit gemakkelijker bewoonbaar is (Mantelzorgwoningen.nl b, z.j.). In deze unit, die aan het huis wordt vastgemaakt, bevinden zich een bad- en/of slaapkamer (Kreeft, 2015).

2.1.4 Bestaand bijgebouw

Naast het plaatsen van een nieuwe woning, mogen bestaande bijgebouwen ook dienen als mantelzorgwoning, bijvoorbeeld een garage (Kreeft, 2015). Dit kan financieel gezien aantrekkelijk zijn doordat er geen zorgunit of losstaande woning aangeschaft hoeft te worden, daarnaast kan het de soms overbodig geworden ruimte opvullen (Levensbestendig wonen.nl, z.j.).

2.2 Pre-mantelzorgwoningen

Waar er bij het plaatsen van een mantelzorgwoning verplicht sprake moet zijn van een intensieve zorg- en ondersteuningsvraag, bieden sommige gemeenten de mogelijkheid aan om een mantelzorgwoning te plaatsen al voordat er mantelzorg nodig is, dit woonconcept heet een pré-mantelzorgwoning (Mantelzorgwoningen.nl c, z.j.). Per gemeente worden verschillende voorwaarden gehanteerd waaraan voldaan moet worden voordat er een pré-mantelzorgwoning geplaatst mag worden (Jurable, 2022). Daarbij gaat het allereerst meestal om een minimale leeftijdsgrens voor de mantelzorgontvanger(s). Deze ligt vaak rond de begin of midden 60 jaar (Jurable, 2022). Daarnaast moet er altijd sprake zijn van een sociale relatie tussen de bewoner van de mantelzorgwoning en de bewoner van de hoofdwoning op het terrein, meestal betreft dit familie (Jurable, 2022). Tot slot zitten er ook voorwaarden aan de maximale oppervlakte van een pré-mantelzorgwoning, meestal ligt dit rond de 100m² (Mantelzorgwoningen.nl c, z.j.) Als aan de voorwaarden voldaan wordt, wordt een tijdelijke omgevingsvergunning verleend die maximaal 10 jaar geldig is (MantelzorgNL, z.j.) Mocht er binnen die 10 jaar wel mantelzorg verleent gaan worden dan gaat de woning automatisch over in een vergunningsvrije mantelzorgwoning (MantelzorgNL, z.j.). Gevallen waarbij er na 10 jaar nog steeds geen sprake is van een mantelzorgsituatie worden veelal gedoogd, zo valt te lezen in zowel de Beleidsregel pré-mantelzorgwoningen van de gemeente Berg en Dal uit 2017 als de Beleidsregel “pré-mantelzorgwoningen” gemeente West Betuwe.

2.3 Knarrenhoven / Woonhofjes

Het wonen in hofjes door ouderen is een eeuwenoud Nederlands concept, het oudste hofje staat al sinds 1395 in Haarlem (Stichting Haarlemse Hofjes, z.j.). Destijds werden hofjes door welvarende stadsbewoners opgericht voor minder welvarende alleenstaanden, om hen goedkoop voorzieningen aan te bieden en vereenzaming tegen te gaan (Stichting Haarlemse Hofjes, z.j.). Aan de hofjes woonvorm blijkt tegenwoordig weer een grote behoefte te zijn, zo blijkt onder andere uit een advies

van seniorenorganisatie KBO-PCOB aan het kabinet in 2021 naar aanleiding van een onderzoek onder haar leden (KBO-PCOB, 2021). Stichting Knarrenhof houdt zich bezig met het realiseren van hofjes voor ouderen, met de gedachte dat er een vrijblijvende gemeenschap ontstaat waarin mensen kunnen profiteren van elkaars gezelschap en hulp, maar daar geen verdere verplichtingen aan vastzitten (Stichting Knarrenhof *a*, z.j.). Een voorbeeld van een gerealiseerd Knarrenhof is de Aahof in Zwolle, waar 48 woningen staan die allen levensloopbestendig zijn, waarvan een deel huurwoningen en een deel koopwoningen zijn (Het Aahof Zwolle, z.j.). De binnentuinen zijn gemeenschappelijk en ook staat er een gemeenschapshuis (Het Aahof Zwolle, z.j.). Naast de hofjes van stichting Knarrenhof zijn er ook andere particuliere initiatieven die nieuwe hofjes ontwikkelen, zo staat er in Anna Paulowna het Polderhofje, dat zelfs over een vast zorgteam beschikt (Polderhofje, z.j.).

2.4 Gestippeld wonen

Het concept van gestippeld wonen is ontstaan in de jaren 90, en is te vergelijken met een dorp of wijk in het klein, waarbij men verspreid woont en elkaar opzoekt in bijvoorbeeld een dorps huis (SEV, 2008, p.3). Het betreft een woongemeenschap van ouderen die verspreid over een appartementencomplex wonen, maar daarnaast een gezamenlijk appartement bezitten waar ze samen kunnen komen (SEV, 2008, p.7). Ze wonen dus tussen andere bewoners die geen lid zijn van de woongemeenschap, waardoor er een mix ontstaat tussen jong en oud (SEV, 2008, p.7). Op die manier behouden ze meer hun privacy omdat ze niet vast naast elkaar wonen, maar hebben ze tegelijkertijd het voordeel dat ze een plek hebben om heen te gaan en elkaar te ontmoeten (SEV, 2008, p.8). De extra ruimte kan naast recreatie, ook worden gebruikt voor het verlenen van de benodigde zorg bijvoorbeeld (Van Moorselaar, 2018).

2.5 Woongemeenschappen

Bij deze woonvorm wonen de ouderen, in tegenstelling tot het gestippeld wonen, als woongroep samen in één huis. Daarbij zijn er zelfstandige ruimten, maar is er ook sprake van gemeenschappelijke ruimten (Stijlvol Ouder, z.j.). De ouderen ondernemen samen activiteiten en bieden elkaar hulp waar nodig. Het is dus een wat minder vrijblijvende vorm dan bijvoorbeeld een Knarrenhof, waar ouderen hun eigen woonruimte hebben. De bewoners zijn ook lid van een vereniging, en dus samen verantwoordelijk. Zij kunnen dan ook zelf beslissen wie de nieuwe bewoners worden (Stijlvol Ouder, z.j.).

Er is een belangenvereniging genaamd Landelijke Vereniging Gemeenschappelijke wonen voor Ouderen (LVGO), die het gemeenschappelijk wonen zo veel mogelijk wil sturen door middel van het spreiden van informatie en het behartigen van belangen van leden bij gesprekken met bijvoorbeeld de overheid of woningcorporaties (LVGO, z.j.).

2.6 Serviceflat

Een serviceflat is een normaal appartementencomplex, maar wel met extra voorzieningen (Woonz, 2022). Welke voorzieningen er precies worden aangeboden kan per flat verschillen, maar de diensten zijn allen gericht op het bieden van zorg, welzijn of recreatie (Woonz, 2022). In Ede betreft dit bijvoorbeeld de aanwezigheid een receptionist als aanspreekpunt, en diensten als de apotheker en supermarkt aan huis (Serviceflat Belvédère, z.j.). Daarnaast is er sprake van een veilige woonomgeving en zijn de appartementen goed toegankelijk voor ouderen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport *b*, z.j.). Doordat de bewoners zelfstandig in een appartement wonen, blijft hun privacy gewaarborgd. Tegelijkertijd kunnen zij door de juiste ondersteuning op het gebied van zorg en welzijn, wel langer op zichzelf blijven wonen (IkWoonLeefZorg, 2022).

3. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk behandelt de tweede deelvraag van dit onderzoek, die als volgt luidt: ‘Welke beoordelingscriteria biedt de wetenschappelijke literatuur om de verschillende alternatieve woonvormen en het daarbij behorend beleid in gemeenten te beoordelen?’ In dit hoofdstuk wordt door middel van wetenschappelijke literatuur een beoordelingskader opgesteld. Het beoordelingskader bestaat uit meerdere soorten criteria waaraan de verschillende woonvormen in de geselecteerde gemeenten getoetst worden. De criteria worden in dit hoofdstuk stapsgewijs in paragrafen behandeld. Sommige van de criteria worden beoordeeld aan de hand van meerdere deelcriteria.

3.1 Het criterium doeltreffendheid

Het eerste criterium waarmee de woonvormen en het daarbij behorend beleid beoordeeld worden komt uit het werk van Hemerijck (2003). Hemerijck onderscheidt vier verschillende vragen om de kwaliteit van beleid te meten: ‘past het?’, ‘hoort het?’, ‘werkt het?’ en ‘mag het?’ (Hemerijck, 2003, p.3). In dit onderzoek zal uit het werk van Hemerijck (2003) enkel de vraag ‘werkt het?’ worden gebruikt om tot beoordelingscriteria te komen. De andere vragen van Hemerijck zijn gericht op het politieke aspect van beleid, maar doordat woonvormen voor ouderen een niet politiek beladen onderwerp is, worden die vragen in dit onderzoek achterwege gelaten. Het onderwerp is minder politiek beladen doordat er allereerst een dringend advies aan het kabinet is gedaan om nieuwe woonvormen voor ouderen te realiseren door de Commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen (Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen, 2020, p.4). Daarnaast hebben onder andere het ministerie van Binnenlandse Zaken, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de VNG zich verenigd met als doelstelling het realiseren van honderdduizenden woningen voor ouderen (Rijksoverheid, 2021). Dat er iets moet gebeuren staat dus niet ter discussie. Bij dit evaluatieve onderzoek is het vooral van belang te achterhalen of het beleid goed werkt, en daar wel of niet succesvol is.

Bij de vraag of het werkt, stelt Hemerijck (2003, p.8) allereerst het criterium doeltreffendheid centraal. Doeltreffendheid houdt in dat met de implementatie van het beleid de vooropgestelde doelen van het beleid gehaald zijn (Hemerijck, 2003, p.8). Doeltreffendheid wordt in andere literatuur ook wel omschreven als effectiviteit. Zo definieert Rossel (1993, p.164) effectiviteit van het beleid als het bereiken van de doelen van het beleid. Het criterium doeltreffendheid zal in dit onderzoek worden beoordeeld aan de hand van drie deelcriteria die allen een doel van de alternatieve woonvormen bevatten. Dit zijn de doorstroming op de woningmarkt, de aanwezigheid van voldoende zorg en het vergroten van de zelfredzaamheid. Ieder deelcriterium zal hieronder verder toegelicht worden.

3.1.1. Deelcriterium doorstroming woningmarkt

Het eerste deelcriterium, oftewel doel van de woonvorm, is de mate van positieve invloed op de doorstroming van de woningmarkt. De doorstroming op de woningmarkt is momenteel gering, mede

doordat er voor ouderen geen alternatieve woonvorm is om naar door te stromen (Van der Parre, 2021). Verzorgingshuizen zijn meestal geen optie. Allereerst doordat het kabinet Rutte II in 2013 besloten heeft dat ouderen minder snel kunnen worden toegelaten in verzorgingshuizen, met als doel dat ouderen zoveel mogelijk thuis blijven wonen (NOS, 2013). Verhuizen is daarnaast ook niet altijd de wens van ouderen, ze behouden namelijk graag de controle en het gevoel van thuis (Verbeek, 2021). Ouderen laten verhuizen naar een geschikte woning om oud in te worden kan daarentegen wel een positief effect hebben op de woningmarkt (Platform 31, 2021, p.3). Zo komen er allereerst meer kansen voor mensen die een woning zoeken op de woningmarkt, doordat de huidige huizen van ouderen vrijkomen (Platform 31, 2021, p.8). Tegelijkertijd kan de verhuizing ook een positieve invloed hebben op de senioren zelf. Doordat zij doorstromen naar een woning die beter geschikt is om zelfstandig oud in te worden, kunnen zij daadwerkelijk langer zelfstandig blijven wonen (Platform 31, 2021, p.8). Te lang blijven wonen in een ongeschikte woning vergroot de kans op uiteindelijke noodverhuizing naar een verzorgingstehuis omdat de situatie niet houdbaar is groot (Platform 31, 2021, p.4). Tijdig nadenken over de toekomst en zo een doordachte keuze maken over een passende woning vergroot de kansen op het vinden van een geschikt alternatief waarbij er thuis gewoond kan blijven worden (Platform 31, 2021, p.4). Passend alternatief woonaanbod zal dus aantrekkelijk moeten worden gemaakt voor ouderen, zodat zij ook daadwerkelijk uit hun eigen huis willen vertrekken, en er een doorstroom op gang komt (Platform 31, 2021, p. 17).

3.1.2. Deelcriterium aanwezigheid voldoende zorg

Het tweede deelcriterium waarop de doeltreffendheid van woonvormen voor ouderen en het daarbij behorend beleid beoordeeld kan worden is zorg. Nu het verpleeghuis alleen nog geschikt is voor mensen die behoefte hebben aan zware zorgverlening, zullen mensen met een lichte zorgvraag dus zoveel mogelijk thuis moeten blijven wonen (Kiers, 2018). Dit leidt soms tot problemen wanneer ouderen officieel nog niet in aanmerking komen voor ondersteuning of zorg, maar daar eigenlijk al wel behoefte aan hebben. Het is voor hen dan moeilijk een passend alternatief te vinden (Draak & Plaisier, 2021, p.8). Wanneer de benodigde zorg tijdig aanwezig is kan voorkomen worden dat zware zorg nodig is (Draak & Plaisier, 2021, p.5). Uit het Programma Langer Thuis (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018) blijkt ook dat zorg en ondersteuning een belangrijk aandachtspunt zijn, deze vormen samen de eerste actielijn van het programma. In het programma wordt als doel gegeven dat de zorg lokaal goed op elkaar wordt afgestemd en er daardoor voor ouderen de juiste zorg op het juiste moment kan worden gegeven, zonder dat er last wordt ondervonden van verschillende ingewikkelde zorgstelsels die niet op elkaar aansluiten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; 2018, p.17). Het idee is daarbij dat alle verschillende zorgverleners zoals de apotheker, huisarts en maatschappelijk werker samenwerken als een team, om zo de zorg zo goed mogelijk af te kunnen stemmen voor kwetsbare ouderen die dit nodig hebben (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; 2018, p.18). In 2020 stelde een commissie die

zich bezighield met de toekomst van de zorg voor thuiswonende ouderen dat het huidige zorgstelsel niet geschikt is voor de toekomst, doordat het door talloze verschillende zorgverleners te ingewikkeld is (Kieskamp, 2020).

3.1.3. Deelcriterium zelfredzaamheid

Het derde en laatste deelcriterium waarmee de doeltreffendheid beoordeeld kan worden, is zelfredzaamheid. De Gezondheidsraad definieert dit begrip als: “Het vermogen om het (fysiek, psychische en sociale) welbevinden op peil te houden – met of zonder formele zorg en ondersteuning – en de regie over het leven te blijven voeren, in een levensfase waarin veranderingen en verliezen onvermijdelijk zijn” (Gezondheidsraad, 2018, p.2). Zelfredzaamheid is door de vergrijzing in combinatie met een tekort aan zorgpersoneel een steeds belangrijker wordend concept (Regioplus, z.j.). Door woonvormen met de juiste voorzieningen zouden ouderen zich beter zelfstandig kunnen redden en minder snel een beroep hoeven doen op ondersteuning (NEDAP, 2021). In het Programma Langer Thuis wordt het bevorderen van zelfredzaamheid van ouderen ook als doel benoemd (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018, p.5).

3.2 Het criterium doelmatigheid

Een ander criterium dat Hemerijck (2003, p.8) gebruikt om antwoord te krijgen op de vraag of het beleid werkt is doelmatigheid. Doelmatigheid houdt in dat de gemaakte kosten opwegen tegen de maatschappelijke baten ervan (Hemerijck, 2003, p.8). Doelmatigheid wordt in andere literatuur ook wel gedefinieerd als efficiënt. Zo ook door Rossell (1993, p.163), hij omschrijft efficiëntie van beleid als de verhouding tussen input en output, waarbij er met zo min mogelijk kosten het doel behaald wordt. In het geval van dit onderzoek is het dus van belang dat de voordelen die de alternatieve woonvorm oplevert, in verhouding moeten zijn met de kosten die bij de woonvorm komen kijken. Wanneer een zeer prijzige woonvorm als prettig wordt ervaren, betekent dit niet direct dat er sprake is van een doelmatige oplossing.

Het berekenen van de doelmatigheid kan worden gedaan middels een kosten-batenanalyse. Dit houdt in dat per alternatieve woonvorm de kosten en baten tegen elkaar worden afgewogen, om zo de alternatieven te kunnen vergelijken (Van der Knaap et al., 2020, p.128). De baten zijn de mate waarin de doelen bereikt zijn, oftewel de effectiviteit (Hoogerwerf & Herweijer, 2014, p.77). In dit onderzoek zijn dat dus de deelcriteria die in de vorige paragraaf zijn benoemd bij het criterium effectiviteit, eventueel aangevuld met nieuwe baten die uit de dataverzameling blijken. De kosten kunnen zowel financiële kosten als andere negatieve effecten betreffen (Hoogerwerf & Herweijer, 2014, p.77). Effecten zullen in geld uitgedrukt moeten worden om ze te kunnen vergelijken (Van der Knaap et al., 2020, p.128). Dit is niet altijd mogelijk doordat sommige baten lastig uit te drukken zijn in geld, waardoor een waarderingsprobleem ontstaat (De Kam, 2018, p.99).

Concreet worden de kosten om het criterium doelmatigheid te kunnen berekenen in dit onderzoek gemeten aan de hand van twee deelcriteria. De kosten bestaan allereerst uit de financieel gemaakte kosten door zowel de bewoners als de gemeente. Dit zijn bijvoorbeeld kosten die bewoners betalen voor de woning of extra kosten die zij voor speciale voorzieningen bij de woning moeten betalen.

Het andere soort kosten die worden meegenomen om te beoordelen is de tijd die gemeenteambtenaren bezig zijn met de woonvorm. Want ook dit brengt uiteindelijk kosten met zich mee, in de vorm van salaris. De financiële bedragen zijn niet altijd precies beschikbaar, maar worden in hoeverre dat mogelijks is meegenomen bij de kosten en baten afweging.

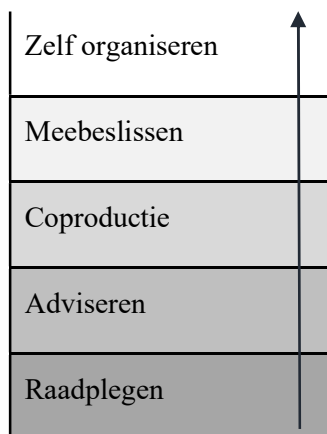
3.3 Het criterium betrokkenheid

Het laatste hoofdcriterium van dit beoordelingskader is betrokkenheid. Bij de hiervoor benoemde criteria wordt er beoordeeld op de uitkomsten van het beleid. Naast het beoordelen van beleid op het behalen van de doelen op een efficiënte wijze, is het belangrijk om beleid ook op andere aspecten te beoordelen. In Van der Knaap et al (2020, p.86) wordt gesproken over een constructivistische manier van beleidsevaluatie, waarbij de focus ligt op het verklaren waarom bepaald beleid wel of niet werkt door te luisteren en begrijpen naar belanghebbenden. In het geval van dit onderzoek betreft dit het luisteren en begrijpen van de bewoners van de woonvormen, in dit geval ouderen. Bij de keuze om burgers te laten participeren in het beleidsproces horen verschillende afwegingen. Zo zijn er verschillende niveaus waarop burgers betrokken kunnen worden, daarnaast zijn er ook verschillende fases in de beleidsvorming waarin burgerparticipatie mogelijk is (ProDemos, z.j., p.2). Allereerst is het belangrijk af te wegen of burgerparticipatie een bijdrage zal kunnen leveren aan het beleid. Volgens ProDemos (z.j.) zijn er twee voorwaarden waaraan het beleid moet voldoen, wil burgerparticipatie zinvol zijn. Allereerst moet er nog voldoende keuzeruimte in het beleid zijn waarin burgers een rol kunnen spelen. Ten tweede moet het beleid of de uitkomst ervan de burgers direct raken (ProDemos, z.j.). In het geval van alternatieve woonvormen voor ouderen moet er nog de keuze gemaakt worden voor het type woonvorm, dat is deels afhankelijk van de behoefte van burgers. Het betrekken van burgers bij deze keuze kan dus zinvol zijn. Daarnaast voldoet het beleid omtrent alternatieve passende woonvormen voor ouderen ook aan de tweede voorwaarde voor burgerparticipatie. De burgers, in dit geval ouderen binnen de gemeente, worden direct geraakt door het beleid doordat het hun toekomstige woonplek betreft. Het betrekken van ouderen uit de gemeente kan bij dit beleidsvraagstuk dus een meerwaarde hebben.

De fase van het beleidsproces waarin de burgers betrokken worden kan variëren. Dit kan vanaf de agendavorming, bij de beleidsvorming, de besluitvorming, de uitvoering en/ of de evaluatie (ProDemos, z.j.). Omdat het bij de alternatieve woonvormen belangrijk is de wensen van de bewoners mee te nemen, is het belangrijk de burgers vooral aan de beginfase van het beleidsproces te betrekken.

Beleidsvorming en besluitvorming zullen in dit onderzoek dan geschikte fases zijn waarin burgers betrokken kunnen worden.

Verder is het bij burgerparticipatie van belang dat vooraf duidelijk is wat zowel de rol van de gemeente als die van de burger is in het beleidsproces (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.13). De mogelijke rollen van de burger in het participatietraject kunnen worden geordend door middel van de participatieladder, bedacht door Arnstein (1969). De participatieladder is een typologie waarmee de verschillende niveaus van burgerparticipatie worden aangegeven, waarbij in het kort geldt dat hoe hoger de participatievorm op de participatieladder staat, hoe meer inspraak de burgers bij die vorm hebben (Arnstein, 1969, p.217). Hoewel dit een simpele weergave is van de werkelijkheid, toont de participatieladder wel dat burgerparticipatie in verschillende gradaties mogelijk is (Arnstein, 1969, p.217). In dit onderzoek wordt de variant van het Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG (2010, p.18) gebruikt, omdat die net zoals dit onderzoek gericht is op participatie van inwoners bij een gemeente. De indeling van de participatieladder volgens het Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG is hieronder terug te vinden in figuur 1. De laagste trede van de ladder, en dus de minst betrokken rol die inwoners van een gemeente kunnen innemen is het *geraadpleegd* worden (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18). Dit betreft het doorgeven van eventuele wensen en informatie, die de gemeente vervolgens kan meenemen in het beleidsproces (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18-19). Een trede verder volgt *adviseren*, hierbij kunnen burgers ook eigen ideeën inbrengen om de gemeente te helpen bij het maken van keuzes over beleid (Actieprogramma Lokaal Bestuur, 2010, p.18). Nog een trede omhoog volgt het concept van *coproductie*. Dit houdt in dat inwoners zelf actief meewerken aan de plannen van de gemeente (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18) Nog een stap hoger op de ladder worden de burgers *meegenomen in de besluitvorming*, wat ook een gedeelde verantwoordelijkheid met zich meebrengt (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18-19). Bij de hoogste trede zullen de inwoners van de gemeente de organisatie van het beleid volledig *zelf organiseren* en ondersteunt de gemeente alleen daar waar nodig (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18-19). Bij dit onderzoek omtrent woonvormen voor ouderen kan burgerparticipatie een belangrijke rol spelen bij de keuzes die gemaakt moeten worden. Welke rol voor burgers daarbij het meest geschikt is, is een interessant vraagstuk om mee te nemen in dit onderzoek en om naar te vragen tijdens het afnemen van de interviews. Het is in ieder geval niet zo dat een hogere trede op de ladder per definitie tot beter beleid leidt, het is per situatie afhankelijk welke rol de inwoners van de gemeente het best kunnen innemen in het beleidsproces (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.19).

Figuur 1: *Participatieladder*
(Actieprogramma Lokaal
Bestuur VNG, 2010, p.18).

Ook de gemeente kan verschillende rollen innemen in het burgerparticipatietraject. Het Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG (2010, p. 14 en 17) bespreekt vier mogelijke rollen voor gemeenten. Als kanttekening moet daarbij wel geplaatst worden dat de rollen in de praktijk overlappend kunnen zijn en niet wederzijds uitsluitend zijn (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.16). Allereerst kan de gemeente dienen als *facilitator*, waarbij zij het burgerinitiatief ondersteunt door te bemiddelen, het mogelijk maken van ontmoetingen en daarnaast het beschikbaar stellen van middelen, om burgers te helpen tot een goed resultaat te komen (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.14). Een tweede mogelijke rol van de gemeente is *deelnemer* zijn, daarbij gaat de gemeente het gesprek aan en denkt zij mee met de burgers, maar neemt daarbij geen duidelijk politiek standpunt in (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.14). De derde mogelijke rol die de gemeente kan innemen is *selector*, dit houdt in dat de gemeente zelf de keuzes maakt, maar haar inwoners wel gebruikt voor inbreng. De gemeente is transparant over de keuzes die zij maakt (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.17). Tot slot is er als vierde mogelijkheid de rol van *adaptor*, aldus het Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.17). Deze rol houdt in dat de gemeente vooraf duidelijke kaders opstelt, maar daarbinnen veel vrijheid geeft aan de burgers. Het is daarbij van belang om als gemeente tussentijds op de hoogte te blijven om tijdig bij te sturen (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.17).

Voor dit beleidsvraagstuk omtrent woonvormen voor ouderen is het nog niet duidelijk welke rol voor de gemeente het meest geschikt zal zijn. Het is vooral belangrijk dat de gemeente vooraf helderheid verschaft over wat zij van haar inwoners verwacht en duidelijk maakt hoe zij zichzelf zal opstellen (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.14). Bij dit onderzoek kan het daarom waardevol zijn om te vragen naar welke rollen zowel de gemeente als burgers hebben ingenomen in het beleidsproces en te evalueren wat daar positief dan wel negatief aan is gebleken. Daarmee kan er worden geleerd over de wenselijke rol van de gemeente bij het beleidsvraagstuk omtrent wonen voor ouderen.

Bijvoorbeeld of er een leidende rol als een soort regisseur, of een slechts ondersteunende rol waarbij de burgers zelf kunnen organiseren moet worden ingenomen.

Omdat er niet vaststaat dat een bepaalde rol tot het beste beleid zal leiden, is het lastig daarop te beoordelen in dit onderzoek. Dit beleidsvraagstuk raakt de burgers, in dit geval ouderen, echter direct en daarom is het belangrijk dat hun perspectief wordt meegenomen (Raad van Ouderen, 2020). De betrokkenheid van de ouderen zal daarom concreet worden beoordeeld aan de hand van twee deelcriteria: inclusiviteit en tevredenheid. Hieronder worden deze twee deelcriteria achtereenvolgens toegelicht.

3.3.1 Deelcriterium inclusiviteit

Een concreet deelcriterium dat in Van der Knaap et al (2020, p.91) besproken wordt bij de constructivistische vorm van beleidsevaluatie is de inclusiviteit van beleid. Dit houdt in dat het perspectief van de belanghebbenden meegenomen dient te worden in het beleidsproces (Van der Knaap et al., 2020, p.90). In het geval van dit onderzoek is het belangrijk het perspectief van ouderen mee te nemen bij het ontwikkelen van geschikte woonvormen, omdat zij uiteindelijk in de woningen gaan wonen en dus direct betrokken zijn. Zo blijkt ook uit een advies van de Raad van Ouderen (2020) aan de overheid om ouderen te laten meedenken bij het opzetten van beleid over andere woonvormen, omdat er zo beter op de behoeften van ouderen ingespeeld kan worden. Aan het criterium inclusiviteit van beleid kan worden voldaan door op zijn minst de bovengenoemde burgerparticipatievorm ‘adviseren’ op de ladder te bereiken, waarbij de inwoners van de gemeente de kans krijgen hun wensen in te brengen, maar ook zelf met ideeën komen om de gemeente te adviseren (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18-19).

3.3.2 Deelcriterium tevredenheid

Het tweede deelcriterium om de mate van betrokkenheid te meten is de tevredenheid van de bewoners over de alternatieve woonvorm. Naast dat het belangrijk is dat de bewoners betrokken worden bij het opstellen van het plan, is het uiteraard ook belangrijk of de woonvorm door hen uiteindelijk als positief wordt ervaren. Het zijn tenslotte de ouderen die gebruik moeten maken van de nieuwe woonvormen, dus hun oordeel is van belang bij het beoordelen van de woonvormen. Een deelcriterium uit de literatuur dat hierbij aansluit komt uit het werk van Vedung (1997). Bij het cliënt-gerichte beleidsevaluatiemodel dat hij benoemt draait het erom dat er aan de verwachtingen en wensen van de cliënten voldaan moet worden (Vedung, 1997, p.66). In het geval van dit onderzoek zal er dus worden geëvalueerd of met de woonvormen aan de wensen van de ouderen wordt voldaan, oftewel of zij er tevreden mee zijn. Door de tevredenheid te meten worden de burgers zowel tijdens de uitvoering als bij de evaluatie van de woonvormen betrokken. De minimale hoogte op de participatieladder die bij het criterium van tevredenheid bereikt dient te worden, is raadplegen, omdat dit de inwoners de mogelijkheid geeft hun mening te geven, die de gemeente vervolgens kan gebruiken om te kijken of

de woonvorm en het daarbij behoren beleid van de gemeente wel of niet bevalt (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18).

3.4 Beoordelingskader

Hieronder in tabel 1 worden de hierboven behandelde criteria in een tabel samengevat. Met daarbij ook de deelcriteria, wanneer van toepassing, gedefinieerd.

Criteria	Deelcriteria	Definitie
1. Doeltreffendheid / Effectiviteit (Zijn de doelen behaald?)	1a. Bevordert doorstroming 1b. Voldoende zorg aanwezig 1c. Zelfredzaamheid vergroot	1a. Zorgt de alternatieve woonvorm voor voldoende doorstroming op de woningmarkt? 1b. Is de juiste zorg (tijdig) aanwezig bij de alternatieve woonvorm? 1c. Zorgt de alternatieve woonvorm ervoor dat de ouderen meer zelfredzaam zijn?
2. Doelmatigheid / Efficiënt		2. Zijn de doelen behaald tegen zo laag mogelijke kosten?
3. Betrokkenheid	3a. Inclusiviteit 3b. Tevredenheid	3a. Zijn de perspectieven van de belanghebbenden, ouderen, voldoende meegenomen? 3b. Zijn de bewoners tevreden over de alternatieve woonvormen? / Zijn de bewoners tevreden over de rol van de gemeente bij de het beleid omtrent de alternatieve woonvormen?

Tabel 1: Beoordelingskader voor het beleid omtrent alternatieve woonvormen voor ouderen

4. Methodologisch kader

Dit hoofdstuk behandelt de derde deelvraag van dit onderzoek, die als volgt luidt: ‘Welke methoden zijn het meest geschikt om dit onderzoek uit te voeren?’ Allereerst wordt ingegaan op de geselecteerde gemeenten en het daar bestaande type woonvorm. Vervolgens wordt behandeld op welke wijze de data is verkregen om de woonvormen en het daarbij behorende beleid te kunnen beoordelen. Daarna zal het beoordelingskader dat is samengesteld in het theoretisch kader worden geoperationaliseerd. Ook wordt behandeld op welke wijze de resultaten, verkregen uit de dataverzameling, geanalyseerd worden. Tot slot wordt er nog aandacht besteed aan het waarborgen van de onderzoekskwaliteit door middel van de criteria validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid.

4.1 Caseselectie

In dit onderzoek is ervoor gekozen om in een klein aantal gemeenten verschillende type woonvormen te onderzoeken. Doordat er maar een klein aantal onderzoekseenheden zijn, kan er uitvoerig worden ingegaan op hoe succesvol de verschillende woonvormen zijn gebleken. Door per gemeente een ander type woonvorm te onderzoeken, wordt een indruk verkregen van wat voor verschillende mogelijkheden er zijn op het gebied van passend wonen voor ouderen.

In beginsel is geprobeerd de onderzochte gemeenten zoveel als dat mogelijk was te laten voldoen aan soortgelijke eigenschappen als de gemeente Doetinchem. Dit houdt in dat de gemeenten zowel stedelijk als landelijk moeten zijn, en dat het inwoneraantal ongeveer tussen de 50.000 en 70.000 moet liggen. In de praktijk bleek het niet altijd mogelijk hieraan te voldoen, doordat sommige woonvormen alleen bestaan in niet soortgelijke gemeenten als de gemeente Doetinchem. De gemeente Ede en Zwolle zijn qua inwoneraantal immers een stuk groter. De gemeente Berg en Dal is qua inwoneraantal wat kleiner, maar in die casus wordt ook het interview met de gemeente Barneveld meegenomen, waarvan het inwoneraantal bijna overeenkomt met dat van de gemeente Doetinchem. Hieronder volgt per casus een toelichting over de geselecteerde gemeente en de daar bestaande woonvorm(en).

De eerste geselecteerde gemeente is de gemeente Berg en Dal. Deze gemeente ligt in de buurt van Nijmegen en telt 34.951 inwoners (CBS, 2021). In deze gemeente zijn mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen beoordeeld. De gemeente Berg en Dal is een van de gemeenten in Nederland die pré-mantelzorgwoningen toestaat (MantelzorgNL, z.j.). Voor een uitgebreide toelichting van deze woonvormen zie paragraaf 2.1 en 2.2 van het beleidskader in hoofdstuk 2. Oorspronkelijk was voor het onderzoeken van (pré) mantelzorgwoningen de gemeente Barneveld geselecteerd. Met 59.992 inwoners (CBS, 2021) is deze gemeente ongeveer gelijk aan het inwoneraantal van Doetinchem. In de gemeente Barneveld zijn al een aantal mantelzorgwoningen gerealiseerd, en daarnaast staat de gemeente sinds 2020 ook zogeheten pré-mantelzorgwoningen toe (Woonkrant Midden Nederland, 2020). Tijdens het interview met de gemeente Barneveld bleek echter om twee redenen dat deze casus

niet geschikt was voor het interviewen van bewoners. De eerste reden is dat het lastig was de respondenten te bereiken. Uit privacy redenen kon de gemeente logischerwijs geen gegevens delen van woningen waarbij er een mantelzorg- of pré-mantelzorgwoning geplaatst was. Daarnaast is de gemeente Barneveld een gemeente met veel verschillende geloofsovertuigingen, wat woonvormen voor ouderen gezamenlijk een lastige kwestie maakt. Daarom is de keuze voor (pré)mantelzorgwoningen vaak vanuit de gedachte het binnen de familie op te lossen. Omdat deze situatie niet te vergelijken is met de gemeente Doetinchem is er daarom voor gekozen de gemeente Berg & Dal, dat ook beleid voert voor pré-mantelzorgwoningen, als hoofdcasus voor pré-mantelzorgwoningen te selecteren. Doordat er daar via een centrale gemeentelijke mantelzorgvereniging ook bewoners als respondenten geworven konden worden, was er hier meer data te verzamelen over (pré)mantelzorgwoningen.

De tweede gemeente die onderzocht zal worden is de gemeente Ede. Hoewel de gemeente met 118.530 inwoners (CBS, 2021) qua inwoneraantal behoorlijk groter is dan de gemeente Doetinchem, is het toch bruikbaar de gemeente te onderzoeken. In Ede staat een serviceflat onder de naam Belvédère: wonen met een plus (Serviceflat Belvédère, z.j.). De serviceflat is een appartementencomplex waar ouderen zelfstandig in appartementen wonen, maar beroep kunnen doen op allerlei voorzieningen. Voor een uitgebreide toelichting van de woonvorm zie paragraaf 2.6 uit het beleidskader in hoofdstuk 2. Naast de serviceflat kent de gemeente Ede op het gebied van nieuwe woonvormen voor ouderen nog meer initiatieven en plannen, die als inspiratie kunnen dienen. In het interview met een ambtenaar uit de gemeente Ede worden deze besproken en deze zullen ook worden behandeld in het resultatenhoofdstuk.

De derde geselecteerde gemeente is de gemeente Zeist. In de gemeente Zeist wonen 65.043 mensen (CBS, 2021). Dit is ongeveer gelijk aan de 58.270 inwoners van de gemeente Doetinchem (CBS, 2021). In de wijk Couwenhoven in Zeist bevindt zich een appartementencomplex waar aan het concept ‘gestippeld wonen’ wordt gedaan. Dit houdt in dat een aantal van de woningen in het appartementencomplex, in dit geval circa 20 van de 70 worden bewoond door ouderen die lid zijn van de woongemeenschap, maar de rest van de woningen gewoon normaal bewoond wordt door mensen die hier geen lid van zijn, waaronder ook jongeren (SEV, 2008, p.7). Het gespreid wonen van de ouderen over het appartementencomplex is destijds toevallig ontstaan doordat er geen eigen appartementencomplex gevonden kon worden (SEV, 2008, p.7). Een toelichting van het concept ‘gestippeld wonen’ is terug te vinden in paragraaf 2.4 van het beleidskader in hoofdstuk 2.

De vierde en laatste gemeente die geselecteerd is, is de gemeente Zwolle, die met 129.840 inwoners (CBS, 2021) een veel hoger inwoneraantal heeft dan de gemeente Doetinchem. Ondanks dit verschil in aantal inwoners is de gemeente Zwolle echter wel interessant om mee te nemen in dit onderzoek. In 2018 is daar namelijk het eerste Knarrenhof-concept van Nederland gerealiseerd, genaamd de Aahof

(Stichting Knarrenhof *b*, z.j.). Daarnaast zijn ze in Zwolle ook al aan het kijken voor een tweede Knarrenhof project (Stichting Knarrenhof *b*, z.j.). De landelijke Stichting Knarrenhof begeleidt en ondersteunt de ontwikkeling van de projecten en financiert ook de beginkosten van het onderzoek, met als doel om woongroepen te realiseren voor zelfredzame ouderen (Stichting Knarrenhof *a*, z.j.). Hoewel er meerdere pogingen zijn gedaan om interviews te regelen met bewoners van deze woonvorm, is dit uiteindelijk niet gelukt. Het Knarrenhof concept kan in dit onderzoek daarom niet worden beoordeeld, omdat documenten alleen te weinig informatie bieden voor een beoordeling. Daarom zal deze casus niet worden meegenomen in het verdere onderzoek. Toelichting van het concept Knarrenhof is te vinden in paragraaf 2.3 van het beleidskader hoofdstuk 2.

Hieronder in tabel 2 staan de geselecteerde gemeenten overzichtelijk op alfabet gesorteerd, met daarbij vermelding van de daar toegepaste woonvorm en het inwoneraantal van de gemeente.

Gemeente	Woonvorm	Aantal inwoners gemeente
Berg en Dal	(Pre) Mantelzorgwoningen	34.951
Barneveld	(Pre) Mantelzorgwoningen	59.992
Ede	Serviceflat/ andere initiatieven	118.530
Zeist	Gestippeld wonen	65.043
Zwolle	Knarrenhof	129.840

Tabel 2: Geselecteerde cases met bijbehoren inwoneraantal.

4.2 Dataverzameling

In dit onderzoek worden de data op twee verschillende manieren verkregen. Allereerst door middel van het afnemen van interviews in de geselecteerde gemeenten. Daarnaast zal er ook middels documentanalyse data verkregen worden over de verschillende alternatieve woonvormen. Door het gebruiken van meerdere databronnen wordt aan het zogeheten triangulatie voldaan (Baarda et al., 2018, p.94). Triangulatie zorgt ervoor dat de geldigheid van het onderzoek vergroot kan worden, doordat vanuit meerdere databronnen dezelfde informatie verkregen kan worden, en het bewijs daarmee versterkt wordt (Baarda et al., 2018, p.134).

4.2.1. Interviews

Er is in dit onderzoek gekozen voor interviews. Het type interview dat zal worden afgenomen is half gestructureerd, dit houdt in dat de vragen vooraf zijn vastgelegd in een interviewgide (Bleijenbergh, 2015, p.74). De antwoordmogelijkheden zijn open, waardoor de respondent zoveel mogelijk zijn of haar eigen verhaal kan vertellen, maar door de interviewgide is er de zekerheid dat alle beoordelingscriteria aan bod komen (Bleijenbergh, 2015, p.74). Een nadeel bij het afnemen van interviews is dat er sprake kan zijn van subjectiviteit bij de respondent. De respondent kan er belang bij hebben dat het beeld positiever gebracht wordt dan het in werkelijkheid is, dit heet vertekening, en

kan ontstaan door een selectief geheugen van de respondent (Baarda et al., 2018, p.136). Om dit verschijnsel te ondervangen wordt er gebruik gemaakt van meerdere respondenten per gemeente en daarnaast ook verschillende perspectieven per gemeente. Zo worden bij iedere gemeente de bewoners van de desbetreffende woonvorm geïnterviewd. Daarnaast is bij zowel gemeente Ede als de gemeente Berg en Dal de betrokken ambtenaar geïnterviewd. In de gemeente Zeist bleek de woonvorm voornamelijk een particulier initiatief dat in samenwerking met de woningbouwvereniging was ontstaan. Bij die casus is er daarom voor gekozen om een respondent vanuit de woningbouwvereniging te interviewen. Bij de gemeente Barneveld bleek uit het interview met de bij het pré-mantelzorgbeleid betrokken ambtenaar dat het lastig was om bewoners als respondent te benaderen. Daarom is de casus over (pré)mantelzorgwoningen verschoven naar de gemeente Berg en Dal. Het interview met de ambtenaar van de gemeente Barneveld wordt wel meegenomen in het resultatenhoofdstuk omdat het alsnog interessante resultaten over pré-mantelzorgwoningbeleid vanuit de gemeente kan opleveren. Bij de gemeente Zwolle en het Knarrenhof is het niet gelukt om respondenten voor een interview te vinden waarna is besloten deze casus niet verder te behandelen in het resultatenhoofdstuk.

4.2.2. Documentenanalyse

De documentanalyse in dit onderzoek dient om aanvullende informatie te verkrijgen, bijvoorbeeld financiële bedragen die respondenten niet precies weten. Documenten zijn secundaire bronnen omdat ze uit een organisatie voortkomen en niet van een onderzoeker, dit maakt dat het weer een ander type data is dan het verkregen materiaal uit de interviews (Bleijenbergh, 2015, p.61). Bruikbare documenten zijn jaarverslagen, beleidsrapporten, of bijvoorbeeld notulen (Bleijenbergh, p.66-68). Er moet voor worden gewaakt dat de onderzoeker zich bij het bestuderen van de documenten niet te veel laat leiden door zijn of haar eigen interpretatiekader (Baarda et al., 2018, p.156). Het bestuderen van de documenten zal zich in dit onderzoek beperken tot het constateren van de benodigde feiten voor dit onderzoek. De zaken waarbij wel toelichting vereist is, zullen in het interview worden voorgelegd.

4.3 Methode van analyse

Het analyseren van de verkregen data uit de afgenomen interviews zal worden gedaan door middel van deductief coderen. Het coderen van data in het algemeen houdt in dat er een link wordt gelegd tussen wat de respondent verteld en wat de onderzoeker interpreteert (Baarda et al., 2018, p. 252) Deductief coderen houdt in dat de verkregen data wordt gecodeerd aan de hand van begrippen die uit wetenschappelijke literatuur zijn gehaald, en vervolgens meetbaar zijn gemaakt middels dimensies en indicatoren (Bleijenbergh, 2015, p. 106). De codes in dit onderzoek zijn de vooraf met behulp van wetenschappelijke literatuur opgestelde beoordelingscriteria. Door middel van de interviewgide wordt ervoor gezorgd dat naar ieder beoordelingscriterium wordt gevraagd. Zo kunnen de codes na de tijd gemakkelijk uit de transcripten worden gehaald. Coderen brengt verschillende voordelen met zich

mee. Zo zorgt het er allereerst voor dat de verkregen data toegankelijker en begrijpelijker wordt (Baarda et al., 2018, p.252). Daarnaast zorgt coderen voor datareductie, wat inhoudt dat het te analyseren onderzoeksmateriaal wat minder omvattend is (Baarda et al., 2018, p.252). Het steeds zoeken door alle transcripten van de interviews kan erg tijdrovend en onoverzichtelijk zijn. De codes zorgen ervoor dat er overzicht is en dat de overbodige zaken achterwege kunnen worden gelaten (Baarda et al., 2018, p.252). Aan het analyseren door middel van coderen zitten echter ook nadelen vast. Er moet worden gewaakt voor zogeheten tunnelvisie, dit houdt in dat dat je de informatie probeert onder te brengen bij een van de codes, maar daardoor geen nieuwe inzichten opmerkt (Baarda et al., 2018, p.273). Dit kan worden ondervangen door naast het coderen, gericht op de indicatoren, ook ruimte open te laten voor nieuwe bevindingen. Die kunnen ondanks dat ze niet in het beoordelingskader passen ook interessant zijn.

4.4 Operationalisatie

In deze paragraaf worden de (deel) criteria geoperationaliseerd, daardoor worden ze meetbaar in het onderzoek. Dit gebeurt aan de hand van indicatoren, die beschrijven hoe een criterium precies wordt gemeten (Van der Knaap et al., 2020, p.156).

4.4.1 Doeltreffendheid

Het deelcriterium van doorstroming op de woningmarkt wordt meetbaar gemaakt door aan de respondenten te vragen of de alternatieve woonvorm aantrekkelijk genoeg is zodat ouderen erdoor bereid zijn hun eigen woning te verlaten, en zo te zorgen voor een doorstroming op de woningmarkt.

Het deelcriterium voldoende zorg wordt gemeten door aan de bewoners te vragen hoe zij de zorg bij de alternatieve woonvorm ervaren. Ook aan de ambtenaren wordt deze vraag voorgelegd. Daarbij wordt allereerst concreet gemeten of de zorg tijdig aanwezig is. En ten tweede wordt er gemeten of de zorg en ondersteuning die nodig is van voldoende kwaliteit is.

Bij het deelcriterium zelfredzaamheid draait het om behoud van de eigen regie op het gebied van welzijn voor ouderen. Om dit te meten, wordt aan zowel de betrokken ambtenaren als aan de bewoners voorgelegd of zij een verschil ervaren in toe- of afname van de vraag om ondersteuning. Daarnaast wordt gevraagd of de dagelijkse zelfstandigheid en eigen regie behouden wordt in de woonvorm, of dat er bijvoorbeeld veel verplichtingen bij komen kijken.

4.4.2. Doelmatigheid

Het criterium doelmatigheid wordt gemeten door eerst de kosten vast te stellen. Eerst wordt er dus in de interviews gevraagd, of uit documenten gehaald, wat de kosten van de woonvorm en het daarbij behorend beleid zijn. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen financiële kosten en tijdskosten. Vervolgens worden die kosten afgewogen tegen bovenstaande baten, en eventueel andere baten die in

interviews naar voren komen. Door de kosten tegenover de baten te zetten kan er vervolgens worden bepaald hoe doelmatig de woonvorm is.

4.4.3. Betrokkenheid

Om het deelcriterium inclusiviteit meetbaar te maken wordt gevraagd in hoeverre de belangen van de bewoners zijn meegenomen door de gemeente bij het beleid omtrent de woonvorm. Soms is er sprake van particuliere initiatieven vanuit de bewoners zelf, en worden de belangen van bewoners dus automatisch meegenomen. Ook bij die gevallen zal er worden gevraagd of de gemeente daar een, dan wel minimale, rol heeft gespeeld.

Het deelcriterium van tevredenheid wordt gemeten door middel van twee indicatoren. De eerste indicator is de tevredenheid over de alternatieve woonvorm. Dit wordt gemeten door zowel de bewoners als de gemeente te vragen in hoeverre zij tevreden zijn met de bestaande woonvorm. Omdat het verschilt welke rol de gemeente inneemt in het beleid, van slechts toekijkend tot sturend, is het belangrijk te meten hoe de rol van de gemeente wordt ervaren. De tweede indicator van tevredenheid is de mate waarin de bewoners en ambtenaren tevreden zijn met de rol die de gemeente inneemt in het beleidsproces omtrent alternatieve woonvormen. Dit wordt gemeten door de vraag aan zowel de bewoners als aan de gemeente zelf voor te leggen.

Hieronder in tabel 3 worden de geoperationaliseerde criteria met de daarbij behorende indicatoren overzichtelijk weergegeven.

Criteria	Deelcriteria	Indicatoren
1. Doeltreffendheid / Effectiviteit	1a. Bevordert doorstroming 1b. Voldoende zorg aanwezig 1c. Zelfredzaamheid vergroot	1a. De doorstroom op de woningmarkt is tot op zekere hoogte bevorderd doordat de alternatieve woonvorm aantrekkelijk is voor ouderen. 1b. Tijdig beroep kunnen doen op zorg. Voldoende zorg aanwezig bij de woonvorm. 1c. Minder behoefte aan ondersteuning door de woonvorm. Betere controle over het eigen leven.

2. Doelmatigheid / Efficiënt	2.Kosten in verhouding tot baten.	2a. Financiële kosten voor bewoners zijn laag in verhouding tot de baten 2b. Financiële kosten voor gemeente zijn laag in verhouding tot de baten 2c. Tijdskosten voor gemeente zijn laag in verhouding tot de baten
3. Betrokkenheid	3a. Inclusiviteit 3b. Tevredenheid	3a. Visies van bewoners zijn voldoende meegenomen bij het realiseren van de woonvorm 3b1. Bewoners zijn tevreden met de alternatieve woonvorm/ 3b2. Bewoners en Ambtenaren zijn tevreden met de rol van de gemeente bij het realiseren van de woonvormen

Tabel 3: *De geoperationaliseerde criteria en daarbij behorende indicatoren.*

4.5 Kwaliteitscriteria van onderzoek

Bij het uitvoeren van een wetenschappelijk onderzoek is het van belang dat aan een aantal kwaliteitscriteria van onderzoek wordt voldaan, die hebben invloed op de kwaliteit van de resultaten en conclusie van het onderzoek (Baarda et al., 2018, p.92). Hieronder zullen de volgende kwaliteitscriteria van een onderzoek worden behandeld; validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid. Per kwaliteitscriterium wordt ingegaan op hoe dit onderzoek deze criteria waarborgt.

4.5.1. Validiteit

De validiteit, oftewel geldigheid, is een belangrijk kwaliteitscriterium om te meten of de resultaten van het onderzoek een goede weergave van de werkelijkheid zijn (Baarda et al., 2018, p.94). In deze paragraaf zullen twee soorten van validiteit worden behandeld. Allereerst de interne validiteit, dit houdt in dat de onderzoeker met zijn onderzoek meet wat hij wil meten (Bleijenbergh, 2015, p.120). De tweede variant is externe validiteit, oftewel de generaliseerbaarheid van het onderzoek naar de gehele populatie (Bleijenbergh, 2015, p.120).

De interne validiteit wordt gewaarborgd doordat er een duidelijke interviewgide wordt opgesteld waarin alle beoordelingscriteria uit het beoordelingskader zijn verwerkt. Door bij ieder interview dezelfde interviewgide te hanteren wordt getracht overal hetzelfde te meten. Dit betreft dan

interviews met hetzelfde soort respondent, oftewel bewoners of ambtenaren. Daarnaast kan de interne validiteit worden gewaarborgd doordat er sprake is van triangulatie, dit houdt in dat er verschillende soorten metingen vanuit verschillende perspectieven worden gedaan die vervolgens worden vergeleken op overeenkomst (Baarda et al., 2018, p.134). De mate waarin de informatie uit verschillende bronnen of metingen overeenkomt, bepaalt de mate van geldigheid van het onderzoek (Baarda et al., 2018, p.95). In dit onderzoek is er sprake van twee verschillende dataverzamelmethode, interviews en documentenanalyse. Door de data uit deze twee methoden te vergelijken kan worden bepaald in hoeverre dit onderzoek valide is. Daarnaast is er in dit onderzoek ook sprake van meerdere databronnen per dataverzamelmethode, zo worden bij de interviews zowel bewoners als ambtenaren geïnterviewd. Daardoor kan worden vergeleken in welke mate zij dezelfde dan wel verschillende informatie over de woonvorm te melden hebben.

De externe validiteit wordt bepaald door de mate waarin de resultaten te generaliseren zijn naar alle Nederlandse gemeenten (Baarda et al., 2018, p.34). In dit onderzoek is dit kwaliteitscriterium niet goed te waarborgen, doordat er maar 3 gemeenten zijn onderzocht. Daarnaast is er per gemeente een verschillende woonvorm onderzocht. Bij een bepaalde woonvorm die in de ene gemeente succesvol blijkt, is er geen garantie dat de woonvorm dit in een andere gemeente ook is. Bij gemeenten met soortgelijke eigenschappen is de kans wel groter dat de woonvorm in de ene gemeente goed bevalt en in de andere gemeente ook toepasbaar is. Dit houdt in dat er sprake is van analytische generalisatie, wat inhoudt dat er wel naar bepaalde patronen te generaliseren is (Bleijenbergh, 2015, p.120). Bij de caseselectie is geprobeerd gemeenten te selecteren die soortgelijke eigenschappen hebben als de gemeente Doetinchem, waarbij voornamelijk naar inwoneraantal is gekeken. Dit bleek echter niet altijd mogelijk. Daardoor zijn er ook gemeenten met afwijkende eigenschappen geselecteerd voor dit onderzoek. Dit zorgt voor een verminderde externe validiteit van dit onderzoek.

4.5.2. Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek wordt volgens Bleijenbergh (2015, p.120) bepaald door de mate waarin het onderzoek bij reproductie door een andere onderzoeker dezelfde resultaten vertoont. Er mag dus geen sprake van toeval zijn (Bleijenbergh, 2015, p.120). In dit onderzoek wordt de betrouwbaarheid op verschillende manieren gewaarborgd. Zo is er sprake van een vaststaande interviewgide, waarbij duidelijke vragen zijn opgesteld om de deelcriteria te meten. Dit maakt het voor een andere onderzoeker mogelijk het onderzoek zo precies mogelijk te reproduceren (Baarda et al., 2018, p.93). Bij de uitvoering van een kwalitatief onderzoek is de kans dat subjectiviteit van de onderzoeker een rol speelt altijd aanwezig (Baarda et al., 2018, p.92). Bij reproductie door een andere onderzoeker zijn er daarom meestal onoverkoombare interpretatieverschillen. Om die zo veel mogelijk te ondervangen, is het zo duidelijk mogelijk vastleggen van de stappen die je als onderzoeker hebt gevolgd heel belangrijk (Baarda et al., 2018, p.93). In dit onderzoek wordt er daarom gewerkt met een vastliggende overzichtelijke interviewgide.

Daarnaast wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van feitelijke documenten. Bij het reproduceren van een documentenanalyse is net als bij interviews ook een kans op interpretatieverschillen door de verschillende onderzoekers (Baarda et al., 2018, p.135). Toch is de kans op invloed van de onderzoeker vrij klein bij feitelijke documenten, deze data is onverstoord (Baarda et al., 2018, p.134).

4.5.3. Bruikbaarheid

Om de bruikbaarheid van een onderzoek te waarborgen is het van belang dat de resultaten voor de opdrachtgever goed te begrijpen zijn (Bleijenbergh, 2015, p.120). Daarnaast is het ook belangrijk dat de resultaten allesomvattend zijn (Bleijenbergh, 2015, p.120). In dit onderzoek wordt de bruikbaarheid gewaarborgd door duidelijk in kaart te brengen waarom bepaalde woonvormen als succesvol worden ervaren of juist niet. Door dit gestructureerd per criterium van beleid te onderzoeken, is het voor de gemeente Doetinchem inzichtelijk op welke aspecten een bepaalde alternatieve woonvorm wel of niet een optie kan zijn. Het is bij dit onderzoek van belang dat de onderzoeksresultaten voor de gemeente Doetinchem een overzichtelijk beeld geven over de huidige alternatieve woonvormen in andere gemeenten zodat dit als input kan dienen voor haar eigen beleid op dit gebied.

5. Resultaten en Analyse

In dit hoofdstuk wordt de vierde en laatste deelvraag van dit onderzoek behandeld, die als volgt luidt: ‘In hoeverre voldoen de woonvorm en het daarbij gevoerde beleid in de onderzochte gemeenten aan de beoordelingscriteria?’ Er wordt per gemeente een beoordeling gegeven van de woonvorm en het daarbij behorende beleid. Daarvoor zullen alle beoordelingscriteria worden langsgelopen en beoordeeld door middel van bevindingen uit de interviews en documentenanalyse.

5.1 Zeist - Gestippeld Wonen

Zoals in meer detail uitgelegd in hoofdstuk 2, is het gestippeld wonen een woonvorm waarbij een woongroep verdeeld over een appartementencomplex woont. Zij beheren daarnaast gezamenlijk een extra appartement dat dient als ruimte om samen te komen en gezamenlijke activiteiten te ondernemen (Van Moorselaar, 2018).

Doeltreffendheid

Doorstroming

Het concept van gestippeld wonen is een aantrekkelijk alternatief om naar door te stromen. Zo gaf een bewoonster aan dat zij na het overlijden van haar partner vereenzaamde in een groot huis alleen (Bewoonster 1, Persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Daarom zocht zij meer mensen van haar leeftijd om zich heen, maar tegelijkertijd ook een zelfstandig eigen plekje, en dat maakte dat zij koos voor deze gestippelde woonvorm (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Ook een andere bewoonster (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022) gaf aan uit een groot huis te komen en te hebben gekozen voor het gestippeld wonen om minder alleen te hoeven zijn. Tegelijkertijd is zij tevreden met het behoud van enige vorm van privacy doordat alle ouderen niet vast naast elkaar wonen en elkaar kunnen controleren (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). De saamhorigheid van de woongroep zorgt ervoor dat mensen bereid zijn hun eigen huis te verlaten voor een woongroep in een appartementencomplex, dit geven zowel bewoonster 1 als bewoonster 3 aan (Persoonlijke communicatie, 7 juni 2022).

De woonconsulent (Persoonlijke communicatie, 11 juli 2022) van de woningbouwvereniging die verantwoordelijk is voor het appartementencomplex gaf aan dat doorstroming van de woningmarkt niet de reden was om met dit concept te beginnen, maar dat het wel een mooie bijkomstigheid is. Dat de woongroep gestippeld over het complex woont is overigens per toeval ontstaan, doordat er destijds door de starters van de woongroep geen volledig eigen appartementencomplex gevonden kon worden (SEV, 2008, p.3).

Zorg

Er is geen sprake van een geregelde zorgvoorziening in het appartementencomplex, het is aan de bewoners zelf om dit te regelen wanneer nodig, bijvoorbeeld in de vorm van thuiszorg, aldus een bewoonster (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Bij ziekte bieden bewoners elkaar soms hulp, door elkaar bijvoorbeeld naar het ziekenhuis te brengen of bij elkaar op ziekenbezoek te gaan, maar verder dan dat gaat het niet (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022).

Zelfredzaamheid

Doordat de bewoners elkaar voor kleine dingen om hulp kunnen vragen, zoals het doen van boodschappen bij ziekte et cetera, hoeven zij minder snel een beroep te doen op hun omgeving zoals vrienden of familie (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Dezelfde bewoonster geeft aan het prettig te vinden dat er enigszins op elkaar gelet wordt en dat wanneer iemand lange tijd niet wordt gezien, mensen gaan kijken of alles goed gaat (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022).

Ondanks het actieve karakter van de woongroep behouden de bewoners de controle over hun eigen dagindeling. Ze zijn nergens toe verplicht, met uitzondering van de maandagochtend bijeenkomst met de woongroep (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Ook een andere bewoonster geeft aan de vrijheid te waarderen, zo is er de mogelijkheid volledig zelfstandig je eigen leven te leiden en te kiezen wanneer je wel aan activiteiten deelneemt (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Het behoud van zelfstandigheid binnen deze woongroep wordt door een andere bewoonster als voordeel benoemd (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Dus ondanks het feit dat de gestippelde vorm, waarbij de appartementen van ouderen uit elkaar liggen, noodgedwongen is ontstaan waarderen de bewoners nu juist de privacy die de woonvorm met zich meebrengt (SEV, 2008, p.7). En wanneer er wel behoefte is aan contact kunnen zij elkaar ontmoeten in de gemeenschappelijke ruimte, of deelnemen aan gezamenlijke activiteiten (SEV, 2008, p.7). Een bewoonster spreekt over de groepsactiviteiten en gemeenschappelijke ruimte als 'bindende elementen zonder verplichting' (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Al geeft zij aan dat sommige mensen wat meer afhankelijk zijn van activiteiten van de groep, omdat zij bijvoorbeeld niet meer zo makkelijk zelf dingen kunnen ondernemen (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022).

Overige baten

Een baat die bij het criterium doorstroming al naar voren kwam als motivatie voor bewoners om bij het gestippeld wonen concept te gaan wonen, is dat het vereenzaming tegengaat (Bewoonster 1 en 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). 'Je hoeft je beslist niet te vereenzamen', gaf een bewoonster aan (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Een andere bewoonster benoemde ook

de bijbehorende gezelligheid als een voordeel (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022).

De woningbouwvereniging is enthousiast over het gestippeld wonen concept doordat de leefbaarheid in de buurt erdoor vergroot wordt, aldus de woonconsulent (Persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). De woonconsulent (Persoonlijke communicatie, 11 juli 2022) benoemt de woongroep daarnaast als een hechte club, die er graag voor zorgt dat alles in de flat netjes is. Daarmee verbeteren zij de leefbaarheid voor de gehele flat, omdat door hun houding voorkomen wordt dat er veel overlast en vervuiling ontstaat (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). Een bewoonster (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022) beaamt dit en zegt dat zij er met de woongroep voor zorgen dat het netjes blijft in en rondom het gebouw.

Zowel de woningbouwvereniging als bewoners geven aan dat het concept gestippeld wonen iets is voor kleinschalige toepassing (Bewoonster 3 en woonconsulent, Persoonlijke communicatie, 7 juni en 11 juli 2022). Momenteel zijn er 20 leden, en dit kan maximaal uitgroeien tot 24 omdat het anders teveel wordt en niet iedereen dan meer in de gemeenschappelijke ruimte past bijvoorbeeld (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Doordat er een nauwkeurige selectie wordt gedaan van wie er tot de woongroep wordt toegelaten, wordt het actieve karakter van de woongroep behouden (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). De selectie wordt gedaan door een commissie bestaande uit de bewoners zelf, die gaan beoordelen of een persoon geschikt is om lid te worden van de woongroep (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Daarbij wordt er vooral beoordeeld op of iemand niet alleen voor het verkrijgen van een woonruimte lid wil worden, maar ook echt graag bij de woongroep met bijbehorende activiteiten wil horen (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Het kleinschalige besloten karakter van de woongroep maakt dat deze woonvorm niet dé oplossing gaat zijn om de grootschalige woningtekorten voor ouderen op te lossen. Op bepaalde plekken kan het wel zorgen voor het tegengaan van eenzaamheid en het vergoten van leefbaarheid in een wijk.

Doelmatigheid

Financiële kosten

De financiële kosten voor bewoners behorend tot de woongroep betreffen naast de kosten voor de eigen woning de kosten voor het extra appartement dat gezamenlijk door de ouderen wordt gehuurd (Thuiscomfort, 2015). Daarbij is het precieze bedrag dus afhankelijk van met hoeveel bewoners deze kosten gedeeld moeten worden. Hoe meer mensen deelnemen aan de woongemeenschap, hoe lager de kosten van het gezamenlijk appartement per bewoner liggen (Thuiscomfort, 2015). Voor de bewoners geldt er momenteel een extra bijdrage van €31,- euro per maand, voor de kosten van het gezamenlijke appartement en overige zaken die samen geregeld worden (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni, 2022). Daarnaast wordt er jaarlijks in januari een bijdrage van €25,- gedaan in een

gezamenlijke pot bedoeld voor extra kosten (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni, 2022). Alle bewoners (Persoonlijke communicatie, 7 juni, 2022) geven aan dat deze kosten het voor hen zeker waard zijn, gezien de voordelen die zij van de woonvorm genieten. Met het ingelegde bedrag door de bewoners zouden de kosten voor het gemeenschappelijke appartement niet gedekt kunnen worden, maar omdat de woningbouwvereniging erg tevreden is met de woongroep, dragen zij voor de helft bij in de financiële kosten voor dit appartement (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). Er zijn dus wat extra kosten voor de woningbouwvereniging, maar zij zien de meerwaarde van het concept in, vooral op het gebied van de leefbaarheid van het complex, en hebben deze kosten er daarom voor over (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022).

Tijdskosten gemeente

De gemeente blijkt niet veel tijd te hoeven besteden aan het gestippeld wonen concept, doordat het meeste tussen de woningbouwvereniging en de bewoners onderling wordt geregeld (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli, 2022). Er is alleen toestemming van de gemeente nodig, omdat het sociale huurwoningen betreft, en de verdeling daarvan anders dan normaal wordt gedaan, namelijk door middel van selectie door de woongroep (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022).

Voor de woningbouwvereniging zijn de kosten wat betreft tijd het jaarlijkse overleg met de bewoners. Daarin wordt besproken hoe alles gaat, en worden alle belangrijke zaken eerlijk naar elkaar uitgesproken, zodat het contact goed onderhouden blijft (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). Daarnaast wil de woningbouwvereniging altijd goed bereikbaar zijn voor vragen en opmerkingen van bewoners, zodat zij ook iets met eventuele opmerkingen kunnen doen (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). De selectie van nieuwe bewoners wordt door de bewoners zelf geregeld en hier heeft de woningbouwvereniging dus verder geen tijdsbesteding aan (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022).

Hieronder in tabel 4 zullen de baten en kosten van het gestippeld wonen opgesomd worden neergezet om zo overzichtelijk te maken wat er meespeelt bij de afweging voor deze woonvorm.

Baten	Kosten
<u>Bewoners:</u> ▪ Vermindering van eenzaamheid ▪ Zelfredzaamheid ten opzichte van familie verbeterd, doordat medebewoners kunnen helpen bij kleine dingen als boodschappen	<u>Bewoners:</u> ▪ Bijdrage voor gemeenschappelijke ruimte en gezamenlijke activiteiten: €31,- per maand x 12 = €372,- per jaar per bewoner ▪ Bijdrage per jaar voor overige kosten: €25 ,- per bewoner
<u>Bewoners en woningbouwvereniging:</u> ▪ Leefbaarheid van de flat wordt verbeterd	

	Totaal per bewoner per jaar voor deelname aan de woongroep / het gestippeld wonen: $\text{€}372 + \text{€}25 = \text{€}397,- \text{ per jaar}$
<u>Maatschappij:</u> Gestippeld wonen concept vergroot de bereidheid tot verhuizing uit een groot huis, echter omdat de oplossing kleinschalig is, zullen de gevolgen hiervan minimaal zijn	<u>Woningbouwvereniging (financieel):</u> Bijdrage voor de huur van gemeenschappelijke ruimte (ervan uitgaande dat woningbouwvereniging de helft van de huur betaald): $\text{€}31 \times 20 = \text{€}620,- \text{ per maand}$ voor de woningbouwvereniging Totaal per jaar voor de woningbouwvereniging: $\text{€}620 \times 12 = \text{€}7440,- \text{ per jaar}$
	<u>Woningbouwvereniging (tijd):</u> Jaarlijks overleg met de bewoners Peraat staan voor informatievoorziening

Tabel 4: *Kosten en baten gestippeld wonen*

Doordat de woningbouwvereniging de helft van de kosten van het gemeenschappelijke appartement bijdraagt, liggen de kosten voor het huren van deze ruimte voor bewoners erg laag (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Dit maakt dat het voor de bewoners een kleine investering is in verhouding met de fijne leefomgeving die ze ervoor terugkrijgen. De woningbouwvereniging betaalt maandelijks mee aan de huur, maar is door de verbetering van de leefbaarheid in het appartementencomplex zo tevreden dat deze kosten het waard zijn (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). Al met al kan deze woonvorm dus als doelmatig worden gekenmerkt. De baten zijn het in verhouding tot de kosten zowel voor de bewoners als de woningbouwvereniging waard.

Betrokkenheid

Inclusiviteit van beleid

Kijkend naar de verschillende niveaus op de participatieladder valt het concept gestippeld wonen onder de hoogste trede van *zelf organiseren* door inwoners van een gemeente. Het initiatief voor de woongroep is ontstaan vanuit de woongroep zelf, en in samenwerking met de woningbouwvereniging tot stand gekomen (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). De rol die de gemeente in deze situatie heeft ingenomen is voornamelijk die van *facilitator*, dus alleen ondersteuning bieden waar dat nodig is (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.14). Voor de vergunningverlening was er contact met de gemeente nodig (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022). Zowel de woonconsulent als de bewoners (Persoonlijke communicatie, 7 juni en 11 juli 2022) geven

aan dat er verder weinig contact is met de gemeente en dat zij dit prima vinden. De woonvorm is op een inclusieve manier tot stand gekomen, vanuit de wensen van burgers. Het gemeentelijk beleid ontbreekt echter bij deze woonvorm dus dat is niet te beoordelen op inclusiviteit.

Tevredenheid over de rol van de gemeente

Over de beperkte rol die de gemeente speelt bij het concept gestippeld wonen zijn zowel de bewoners als woningbouwvereniging tevreden (Woonconsulent en bewoners, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022 en 7 juni 2022). Zij stemmen alles onderling af en dat verloopt prima, er is daarbij geen behoefte aan meer betrokkenheid van de gemeente (Woonconsulent en bewoners, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022 en 7 juni 2022).

Tevredenheid over de woonvorm

De bewoners (Persoonlijke communicatie, 7 juni 2022) zijn allen zeer tevreden over het wonen in een appartementencomplex met daarin een woongroep gestippeld over het complex. De mogelijkheid om samen activiteiten te ondernemen in de gemeenschappelijke ruimte wordt als zeer prettig ervaren (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Tegelijkertijd wordt de privacy door het gestippelde concept ook als zeer prettig ervaren (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Ook het feit dat er niet alleen ouderen om hen heen wonen, maar bijvoorbeeld ook jonge gezinnen, wordt als plezierig ervaren, omdat het zorgt voor afwisseling (Bewoonster 3, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). De woningbouwvereniging is daarnaast ook zeer tevreden over het concept, zij zien een verbetering van de leefbaarheid in het appartementencomplex door de woongroep, en dat bevalt hen goed (Woonconsulent, persoonlijke communicatie, 11 juli 2022).

5.2 Ede - Serviceflat en interview over andere initiatieven en plannen gemeente

Een serviceflat is een appartementencomplex waarbij extra voorzieningen aanwezig zijn (Woonz, 2022). De serviceflat is een van de initiatieven voor ouderen om zelfstandig te wonen, maar wel met voorzieningen die het leven wat makkelijker maken (IkWoonLeefZorg, 2022). Een uitgebreidere toelichting over de serviceflat is terug te vinden in het beleidskader in Hoofdstuk 2. In Ede zijn er daarnaast nog meerdere initiatieven en plannen waar de gemeente momenteel mee bezig is. Informatie daarover zal onderaan deze deelparagraaf aan bod komen onder een aparte kopje genaamd ‘extra informatie’.

Doeltreffendheid

Doorstroming

In de woonvisie Ede 2030 (Gemeente Ede, 2015, p.31-32) komt duidelijk naar voren dat er moet worden ingezet op bewustwording van ouderen over tijdige aanpassing van hun eigen woning of verhuizing naar een woning die levensloopbestendig is, zodat de doorstroom op de woningmarkt gestimuleerd wordt. Een beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor senioren van de gemeente Ede

(Persoonlijke communicatie, 28 juni 2022) geeft in een interview aan dat het in de praktijk lastig is om alleen voor je Edese inwoners te bouwen, omdat sprake is van veel mensen uit de Randstad die de vrijgekomen huizen kopen. Door verhuizende ouderen komen er dus woningen vrij, maar of deze de doorstroom op de woningmarkt bevorderen zodat starters een kans krijgen, is dus twijfelachtig (Beleidsadviseur wonen zorg en welzijn voor senioren, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022).

Een bewoonster (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) geeft aan uit een groot vrijstaand huis te komen, en daardoor de overgang naar een appartementencomplex wennen was. Zij woont nu wel dicht bij haar familie en geeft aan de voorzieningen hier prima te vinden en dus tevreden te zijn. Een andere bewoonster (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) geeft aan dat de keuze voor de serviceflat voor haar vooral gebaseerd is op de betere voorzieningen die in de buurt zijn voor als je wat ouder wordt. Daarnaast zijn er in de serviceflat toegankelijke gelijkvloerse appartementen (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Verder haalt zij aan dat de sociale contacten hebben meegespeeld bij de keuze om zich in deze serviceflat te vestigen. Weer een andere bewoner (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) geeft aan gekozen te hebben voor een appartement omdat er bij zijn oude grote woning te veel onderhoud van de tuin was.

Naast deze persoonlijke redenen van bewoners om te gaan wonen in een serviceflat, zijn er ook algemene redenen die het wonen in een serviceflat aantrekkelijk maken, de zogeheten plussen (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 7 juni 2022). Alle bewoners geven aan dat zij hebben gekozen voor de serviceflat in plaats van een normaal appartementencomplex wegens deze plussen die het wonen in een serviceflat met zich meebrengt (Persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Zo is er een centraal aanspreekpunt, in de vorm van een receptioniste (Woonstede, z.j.). Zij is in dienst van de Vereniging Van Eigenaren en woont zelf niet in het appartementencomplex (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Daarnaast komen er allerlei diensten aan huis, zodat bewoners zelf de deur niet uit hoeven, bijvoorbeeld voor boodschappen (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Verder bevindt zich een wasserette in het appartementencomplex, waar je wel de was kunt doen (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Ook was er altijd een cateraar in de gemeenschappelijke ruimte, waar mensen, als ze dat wilden of zelf niet meer konden koken, dagelijks een maaltijd konden eten (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Deze is nu gestopt, maar naar een oplossing wordt gezocht (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 2022). Tot slot is er beveiliging aanwezig, wat volgens een bewoner (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) een gevoel van veiligheid geeft.

Zorg

Van zorgvoorziening is in de serviceflat geen sprake, het is aan de mensen zelf om dat te regelen (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Voorheen was er wel inwonend

personeel, maar dat is volgens een bewoonster (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) tegenwoordig onbetaalbaar en ook met het tekort aan zorgpersoneel niet mogelijk. Een andere bewoner merkt op dat er veel verschillende thuiszorgorganisaties in het appartementencomplex lopen en vraagt zich af of dit niet efficiënter ingedeeld zou kunnen worden, door middel van een centrale aanbieder (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022).

Zelfredzaamheid

De mate waarin de voorzieningen van de serviceflat bijdragen aan het minder nodig hebben van ondersteuning is laag. Ze houden een oogje in het zeil bij elkaar, maar verder dan dat gaat de ondersteuning niet (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). De ouderen zijn dus nog steeds op zichzelf aangewezen voor bepaalde zaken. Verder geven de bewoners aan dat de georganiseerde activiteiten geheel vrijblijvend zijn en dat er ook bewoners zijn die nergens aan deelnemen en dat dit prima is (Bewoners 1,2 en 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Dit blijkt ook uit de vermelding op de website van Belvédère waarbij ‘samen maar toch privé.’ als plus vermeld staat (Serviceflat Belvédère, z.j.).

Overige baten

Een bewoonster (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) noemt het sociale aspect als voordeel, doordat er de mogelijkheid is tot het ondernemen van gezamenlijke activiteiten. Daarvoor zijn er ontmoetings- en recreatierruimten aanwezig in het appartementencomplex (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Een andere bewoner omschrijft de gezelligheid als belangrijk voordeel (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Deze bewoner geeft ook als voordeel dat er sprake is van sociale controle op een positieve manier, doordat er sprake is van een dorps sfeer. Het valt bijvoorbeeld op als iemand al een paar dagen de gordijnen dicht heeft, dan gaan anderen kijken of er iets aan de hand is (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Daarnaast noemt deze bewoner (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) het gevoel van veiligheid als belangrijk voordeel, doordat er cameratoezicht is en controle door een beveiligingsbedrijf.

Doelmatigheid

Financiële kosten

De financiële kosten voor de bewoners van de serviceflat in Ede betreffen de koop of huur van het appartement met daarbovenop servicekosten die extra voorzieningen mogelijk maken (Bewoners 1, 2 en 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Bij een serviceflat kunnen de extra kosten tussen de €350,- en €750,- per maand liggen (Rabobank, 2016). In de serviceflat in Ede zijn de extra kosten in de huurprijs verwerkt, deze ligt daarom ook hoger dan gewoonlijk (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). De huurprijzen liggen tussen de €858,- en €1266,-, afhankelijk van het type appartement (Serviceflat Belvédère, 2022). Daarbij komen dan nog een voorschot energie en

water die varieert tussen de €155 en €179, en servicekosten van €30,36 per maand bovenop (Serviceflat Belvédère, 2022). Voor kopers variëren de kosten in de vrije koop tussen de €150.000,- en €245.000,- kosten koper (Serviceflat Belvédère, 2022). Daarbovenop komt een maandelijkse bijdrage aan de Vereniging van Eigenaren voor de extra voorzieningen, deze varieert tussen de €369,- en €398,- per maand (Serviceflat Belvédère, 2022). Er is ook de optie om koopgarant te kopen, dan wordt de koopprijs ongeveer 75% van de vrije koopprijs, maar koop je de woning van de woningbouwvereniging en verkoop je die na de tijd ook weer terug aan de vereniging (OpMaat, z.j.). Doordat het een particulier initiatief betreft zijn er voor de gemeente geen kosten aan de serviceflat (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Zie voor een volledig overzicht van de kosten tabel 5 onderaan deze paragraaf.

De bewoners geven aan dat de hoge extra kosten niet voor iedereen zijn weggelegd, en dat er daarom vooraf ook goed naar de financiële situatie van mensen wordt gekeken of het voor hen mogelijk is (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). De Beleidsadviseur Wonen Zorg en Welzijn van de gemeente Ede (persoonlijke communicatie, 28 juni 2022) geeft aan dat er door een hoge eigen bijdrage een tweedeling in de samenleving kan ontstaan, en dat de gemeente bij nieuwe alternatieven daarom probeert te kijken of hiervoor oplossingen zijn.

Tijdskosten gemeente

De meeste wooninitiatieven in de gemeente Ede zijn particulier tot stand gekomen en daar heeft de gemeente dus geen tijdsbesteding aan, zo ook de serviceflat Belvédère (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). In het begin zijn er wel vergunning toetsingen geweest, maar dat is voor de serviceflat al lang geleden (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). De gemeente is van plan zelf wat meer bezig te gaan met het ontwikkelen van woonvormen, alleen is het kopen van grond vaak een lastigheid (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). De gemeente wil als die vraag er is, voor bewoners als adviespunt fungeren (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022).

Hieronder tabel 5 worden de baten en kosten overzichtelijk weergegeven. De precieze bedragen komen zoals hierboven ook vermeld van de website van serviceflat Belvédère (Serviceflat Belvédère, 2022).

Baten	Kosten
<u>Bewoners:</u> ▪ Plussen, oftewel voorzieningen die het leven gemakkelijker maken ▪ Sociaal contact	<u>Voor bewoners die huren (goedkoopste optie):</u> ▪ Huurprijs per maand: €858,- ▪ Voorschot energie en water per maand:

▪ Veiligheid	€155,- ▪ Servicekosten per maand: €30,36 Totaalbedrag per maand = € 1043,36
<u>Maatschappij:</u> ▪ Het alternatief zorgt ervoor dat mensen hun grote huis verlaten, echter door de hoge kosten die niet voor iedereen weggelegd zijn, is van een grootschalige oplossing geen sprake	<u>Voor bewoners die huren (duurste optie):</u> ▪ Huurprijs per maand: €1266,- ▪ Voorschot energie en water per maand: €179,- ▪ Servicekosten per maand: €30,36 Totaalbedrag per maand = € 1475,36
	<u>Voor bewoners die kopen (Goedkoopste optie):</u> ▪ Kostprijs vrije koop (bij koopgarant): €150.000,- (112.500,-) ▪ Bijdrage Vereniging van Eigenaren per maand: € 369,-
	<u>Voor bewoners die kopen (Duurste optie):</u> ▪ Kostprijs vrije koop (bij koopgarant): €245.000,- (183.750,-) ▪ Bijdrage Vereniging van Eigenaren per maand: € 369,-

Tabel 5: Baten en kosten serviceflat

Voor bewoners brengt het wonen in een serviceflat vele gemakken met zich mee, waardoor ouderen worden makkelijker gaat dan in een zelfstandig huis. Onder andere het sociale contact en gevoel van veiligheid zorgen voor een verbetering van de leefomstandigheden. Doordat de kosten echter zodanig hoog zijn, is het in verhouding alleen een goede oplossing voor mensen die welvarend zijn. Voor mensen die er financieel bovengemiddeld goed voor staan is de oplossing doelmatig te noemen, voor anderen zullen de kosten te hoog wegen ten opzichte van de baten.

Betrokkenheid

Inclusiviteit van beleid

Volgens de indeling van de participatieladder volgens het Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG (2010) behoort de rol van inwoners bij de serviceflat toe aan de trede zelf organiserend, omdat het ooit is ontstaan vanuit een particulier initiatief. Ook is de Vereniging van Eigenaren, het bestuur bestaande uit bewoners die een koopwoning in serviceflat Belvédère bezitten, zelfstandig (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). De woningbouwvereniging levert wel de voorzitter en penningmeester van dit bestuur (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Het bestuur regelt praktische zaken zoals de verhuur van gemeenschappelijke ruimten (Bewoner 3, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Daarnaast introduceert het bestuur bij een kennismaking met mogelijk nieuwe bewoners de mogelijkheden die er zijn, zoals commissies of activiteiten (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022).

De gemeente heeft geen actieve rol gehad bij het ontstaan van de serviceflat, deze is al circa 50 jaar geleden ontstaan door een particulier initiatief (Bewoonster 1, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). De rol van de gemeente was dus in de minste vorm *facilitator*, omdat er ooit een vergunning is verleend en de gemeente wel openstaat voor eventueel advies (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Voor de toekomst heeft de gemeente plannen om zelf actiever mee te denken bij het ontwikkelen van nieuwe oplossingen. Daarbij zou volgens de rollen typologie, de rol *deelnemer* passen (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.14). De geïnterviewde ambtenaar geeft aan dat de gemeente het zeker niet alleen kan en dat ook zorgaanbieders en woningcorporaties moeten worden meegenomen om te kijken hoe nieuwe voorzieningen de komende jaren gerealiseerd kunnen worden (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Ook de meningen van de inwoners worden meegenomen middels een woningbehoefteonderzoek (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022).

Tevredenheid over de rol van de gemeente

Dat de gemeente niet bij de woonvorm betrokken is vinden de bewoners prima en zij hebben ook niet het gevoel dat er meer betrokkenheid vanuit de gemeente nodig is (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022).

Tevredenheid over de woonvorm

Alle geïnterviewde bewoners van de serviceflat zijn tevreden over de woonvorm waarin zij wonen (persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Het leven voor de ouderen is een stuk gemakkelijker door onder andere het gelijkvloers appartement en de voorzieningen die bij de serviceflat horen (Bewoonster 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Twee bewoners (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) geven echter aan dat de serviceflat volgens hen nog geen perfecte tussenstap is tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis. Er zal achter de

serviceflat nog een stap moeten zitten met iets meer hulp of zorg, omdat een serviceflat nog veel zelfstandigheid vereist. Voorheen was er wel zorgvoorziening aanwezig in de serviceflat, maar dat is door een combinatie van het tekort aan zorgpersoneel en hogere kosten niet meer mogelijk (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022). Daarom denken twee bewoonsters ((Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022) dat er wellicht wat veranderd zal kunnen worden aan de manier van zorg aanbieden, zodat woonvormen met lichte zorgverlening wel mogelijk zijn. Al geven zij daarbij ook aan dat dit een landelijk vraagstuk zal zijn en dus niet voor de gemeente (Bewoonster 1 en 2, persoonlijke communicatie, 20 juni 2022).

Extra informatie

Doordat de gemeente Ede nauwelijks betrokken is geweest bij het opzetten en onderhouden van de serviceflat, was er uit het interview met de gemeente Ede weinig informatie over die woonvorm te halen. Uit het interview bleek echter wel dat er in de gemeente meerdere wooninitiatieven zijn voor ouderen, ook initiatieven waarbij de gemeente betrokken is geweest. Daarnaast gaf de geïnterviewde ambtenaar van de gemeente aan dat ze bij de gemeente bezig te zijn met het ontwikkelen van nieuwe woonvormen en concepten voor ouderen, omdat zij hiervan de urgentie inzien (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Hieronder zal in een kleine samenvatting worden benoemd welke initiatieven er in de gemeente Ede al zijn en welke plannen de gemeente heeft. Deze informatie kan wellicht ook bruikbaar zijn ter inspiratie voor de gemeente Doetinchem.

De beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn van de gemeente Ede (persoonlijke communicatie, 28 juni 2022) geeft aan dat ze ook in Ede zoekende zijn naar wat er allemaal mogelijk is op het gebied van wonen voor ouderen. Zij geeft aan dat ze bijvoorbeeld ook het concept van WoonZorgNederland hebben waar er sociale huurwoningen worden aangeboden, met daarbij een beheerder die zorgt voor voorzieningen en sociale ontmoetingen (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Daarnaast is er in Ede ook een hofje, dat soortgelijk is aan een Knarrenhof (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Het hofje, La Cour Cantina genaamd, heeft gelijkvloerse woningen voor ouderen met daaromheen woningen voor starters. Het heeft daarnaast een gemeenschappelijke binnentuin waar activiteiten georganiseerd kunnen worden (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022). Verder is de gemeente Ede bezig met het kijken naar zogeheten woonzorgcirkels, waarbij ouderen worden verleid om rondom een verpleeghuis te gaan wonen, zodat efficiëntere zorgverlening mogelijk is (Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn voor ouderen gemeente Ede, persoonlijke communicatie, 28 juni 2022).

5.3 Berg & Dal (En Barneveld) - Mantelzorg en Prémantelzorgwoningen

Een mantelzorgwoning is een tijdelijke woning op het terrein van een al bestaande woning, waar een mantelzorger of mantelzorgontvanger kan wonen gedurende de periode van mantelzorgverlening (Rijksoverheid *a*, z.j.). Bij een pré-mantelzorgwoning wordt deze tijdelijke woning al geplaatst alvorens er mantelzorg nodig is (Mantelzorgwoningen.nl *c*, z.j.). Hiervoor moet er door de gemeente een vergunning worden verleend, waarvoor aan bepaalde voorwaarden voldaan moet worden (Jurable, 2022). Een uitgebreidere omschrijving van het concept van (pré)mantelzorgwoningen en de daarbij behorende voorwaarden zijn terug te lezen in het beleidskader in hoofdstuk 2.

Doeltreffendheid

Doorstroming

Een beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente Berg en Dal (Persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) geeft aan dat doorstroming niet per se de gedachte was achter het toestaan van pré-mantelzorgwoningen. Het idee van het pré-mantelzorgbeleid is ontstaan na meerdere aanvragen door inwoners van de gemeente. Dezelfde beleidsmedewerker noemt het een mooie ontwikkeling dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen door naast hun kinderen te gaan (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Het geïnterviewde echtpaar uit de gemeente Berg en Dal dat in een pré-mantelzorgwoning woont geeft aan dat door hun verhuizing naar de pré-mantelzorgwoning hun dochter het ouderlijk huis heeft kunnen betrekken (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Tegelijkertijd kan het echtpaar op hun eigen plek kunnen blijven wonen, waar ze al ongeveer 50 jaar wonen (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

Zorg

Volgens de Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente Berg en Dal (Persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) is de gedachte achter een mantelzorgwoning dat mensen minder snel een beroep hoeven doen op zorg, tenzij er zware zorg nodig is. Daarnaast is voor het plaatsen van een mantelzorgwoning een verklaring van een specialist nodig met het bewijs dat er sprake is van een mantelzorgsituatie, oftewel dat iemand een aantal uur per week zorg van een ander nodig heeft (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Bij een pré-mantelzorgwoning is dat geen voorwaarde. Ze gaan er bij de gemeente vanuit dat iemand die 70 is, binnen 10 jaar waarschijnlijk wel mantelzorg nodig heeft (Beleidsmedewerker ruimtelijke ontwikkeling, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Een geïnterviewde bewoner (Bewoner 1 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) die mantelzorger is bij een mantelzorgwoning geeft aan dat zij extra zorghulp heeft wegens haar broer die zware zorg nodig heeft. Dit is onder voorwaarde dat zij zelf ook moet helpen bij de zorgverlening, en dus aanvullend op de mantelzorgverlening.

Zelfredzaamheid

In de Beleidsregel Pré-mantelzorgwoningen van de gemeente Berg en Dal uit 2017 waarin de voorwaarden voor het plaatsen van een pré-mantelzorgwoning zijn vastgelegd, wordt vermeld dat de zelfredzaamheid van burgers een belangrijke rol speelt bij het maatschappelijke beleid van de gemeente. De gemeente ziet het positief in dat burgers door middel van een pré-mantelzorgwoning alvast inspelen op de toekomst en daardoor zo lang mogelijk op hun eigen woonplek kunnen blijven wonen (Beleidsregel Pré-mantelzorgwoningen Gemeente Berg en Dal, 2017). De geïnterviewde bewoners van de pré-mantelzorgwoning (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) geven aan momenteel nog geen mantelzorg nodig te hebben, waardoor zij nu dus nog volledig zelfstandig wonen. De pré-mantelzorgwoning, een kleine losstaande woning op het terrein van de hoofdwoning, is van alles voorzien en dus redden de bewoners zich nog prima zelfstandig (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Een planoloog van de gemeente Barneveld (persoonlijke communicatie, 14 juni 2022), waar ook pré-mantelzorgwoningen worden toegestaan, geeft aan dat er door de mantelzorgwoningen minder beroep wordt gedaan op de huishoudelijke hulp in de gemeente. Daarnaast geeft zij aan dat door mantelzorgwoningen het gevoel van zelfstandig wonen behouden blijft, en tegelijkertijd zijn de bewoners wetende dat er in de nabijheid zorg en aandacht is (Planoloog gemeente Barneveld, persoonlijke communicatie, 14 juni 2022). De geïnterviewde bewoonster van een mantelzorgwoning in de gemeente Berg en Dal (persoonlijke communicatie, 14 juni 2022) beaamt dit en geeft aan dat de aparte woning toch een bepaalde privacy geeft.

Overige baten

De beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente Berg en Dal (persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) geeft aan dat (pré)mantelzorgwoningen kunnen bijdragen aan de vermindering van eenzaamheid onder ouderen, doordat zij in de nabijheid van hun familie kunnen wonen. Daarnaast geeft dezelfde beleidsmedewerker aan dat de ouderen in het begin bijvoorbeeld de zorg voor kleinkinderen op zich kunnen nemen en later wanneer zij dit nodig hebben mantelzorg kunnen ontvangen van (klein)kinderen (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). De geïnterviewde bewoners van de pré-mantelzorgwoning uit Berg en Dal benoemen verder als voordeel dat het kleiner wonen hen goed bevalt doordat het veel praktischer is, in het oude huis hadden ze veel overbodige ruimte (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

Doelmatigheid

Financiële kosten

De kosten voor het bouwen en plaatsen van de mantelzorgwoning zijn voor de bewoners zelf (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). De kosten van een

mantelzorgwoning kunnen sterk variëren door de grootte en de voorzieningen in de woning (Otolift Trapliftten, z.j.). De kosten voor de simpelste mantelzorgwoningen beginnen rond de €50.000,-, maar kunnen ook oplopen tot voorbij de €150.000,- (Otolift Trapliftten, z.j.). Sommige aanbieders bieden mantelzorgwoningen pas vanaf €70.00,- aan (Mantelzorgwoningen.nl d, z.j.). Kosten voor extra voorzieningen die nodig zijn bij de mantelzorgverlening kunnen soms wel vanuit de WMO vergoed worden, geeft een mantelzorger die haar broer met zware zorg verzorgt aan (Bewoner 1 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Voor de gemeente zitten er verder geen directe financiële kosten aan het pré-mantelzorgbeleid (Beleidsmedewerker ruimtelijke ontwikkeling, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

De kosten van mantelzorgverlening zijn drieledig (Ecorys, 2021, p.15). Allereerst is er de tijd die de mantelzorger aan andere dingen had kunnen besteden. Ten tweede zijn er de gemaakte financiële kosten om de mantelzorg te kunnen verlenen, bijvoorbeeld reiskosten of levensvoorzieningen. De derde soort kosten die mantelzorgverlening met zich meebrengt zijn de mentale effecten die het verlenen van de zorg hebben op de mantelzorger. Mantelzorgverlening kan namelijk zwaar belastend zijn en invloed hebben op het leven van de mantelzorger, wat ook weer invloed kan hebben op de maatschappij (Ecorys, 2021, p.15). Door de (pré)mantelzorgwoningen kan het tweede type kosten, het financiële gedeelte, worden verminderd doordat mantelzorgverlener en ontvanger nu dichtbij elkaar wonen en er dus geen sprake is van reistijd (DomusCura, z.j.).

Bij mantelzorgverlening heeft de mantelzorgontvanger zelf in principe geen extra kosten, omdat de mantelzorgverlener dit vrijwillig doet, en eventuele vergoedingen via de overheid kan aanvragen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport a, z.j.). Daarnaast kan de gemeente vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (2015) geld aanbieden voor bepaalde voorzieningen, of bijvoorbeeld voor het ondersteunen van de mantelzorgverlener (Rijksoverheid b, z.j.).

Tijdskosten gemeente

De beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling van de gemeente Berg en Dal (persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) geeft aan dat het vooral aan de mensen zelf is om alles te regelen, dus dat de gemeente daarom vrij weinig tijd kwijt is aan het (pré)mantelzorgbeleid. Er zijn twee manieren waarop de gemeente tijd besteed aan dit beleid (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). De gemeente staat er voor open inwoners te begeleiden wanneer er behoefte is aan ondersteuning bij de aanvraag. Daarnaast toetst de gemeente de vergunningsaanvraag van een pré-mantelzorgwoning (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Het verlenen van een vergunning duurt in principe niet heel lang, echter kan er oponthoud ontstaan doordat bijvoorbeeld de buurt het er niet mee eens is (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Dat kan ervoor zorgen dat het wat langer duurt, dit was bijvoorbeeld aan de orde bij de geïnterviewde

bewoners van de pré-mantelzorgwoning (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

Hieronder in tabel 6 worden de kosten en baten van zowel mantelzorg- als pré-mantelzorgwoningen overzichtelijk naast elkaar gezet.

Baten	Kosten
<u>Bewoners:</u> ▪ Eenzaamheid van ouderen tegengaan, door ze dichtbij familie te brengen ▪ Praktischer wonen, zonder overbodige ruimte	<u>Bewoners:</u> ▪ Aanschaf woning: Vanaf circa €70.000,-
<u>Familie:</u> ▪ Biedt doorstroom van woningen binnen de familie	<u>Mantelzorger (niet bij pré-mantelzorgwoning):</u> ▪ Tijdskosten mantelzorger ▪ Belasting van de mantelzorger
<u>Maatschappelijk:</u> ▪ Minder snel beroep op ondersteuning nodig	<u>Gemeente (niet bij pré-mantelzorgwoning):</u> ▪ WMO kosten voor speciale voorzieningen (Woning zelf valt hierbuiten)

Tabel 6: Kosten en baten (pré)mantelzorgwoning

Voor bewoners van een pré-mantelzorgwoning is er sprake van een doelmatige woonvorm doordat het wonen in een pré-mantelzorgwoning vele baten met zich meebrengt, terwijl de kosten daarentegen alleen de aanschaf van de mantelzorgwoning betreft. Bij een mantelzorgwoning kan er voor de mantelzorgontvangers wel sprake zijn van een doelmatige woonvorm, maar voor de mantelzorgverlener is dat vaak niet het geval. Zij hebben de zware taak als verzorger, en moeten daar wel tijd voor opgeven. In vergelijking met normale mantelzorgverlening is er bij een mantelzorgwoning geen reistijd, maar alsnog vraagt mantelzorgverlening veel van iemand.

Betrokkenheid

Inclusiviteit van beleid

Bij dit criterium is het allereerst belangrijk te vermelden dat het beleid voor mantelzorgwoningen landelijk geregeld is en het beleid voor pré-mantelzorgwoningen tot nu toe lokaal door sommige gemeenten zelf is vastgesteld (Beleidsmedewerker Ruimtelijke ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli).

De gemeente Berg en Dal heeft naar aanleiding van aanvragen van inwoners besloten om beleid voor pré-mantelzorgwoningen op te stellen (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). De belangen van de inwoners zijn dus zeker meegenomen bij het opstellen van het beleid, en dat maakt het beleid inclusief. De trede op de

participatieladder waar bij dit beleid sprake van is, is adviseren. Door middel van de aanvragen brachten de inwoners het idee, al dan niet als direct advies, naar de gemeente toe (Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG, 2010, p.18). De rol die de gemeente heeft ingenomen bij het pré-mantelzorgbeleid is te typeren als facilitator, ze biedt ondersteuning waar nodig, maar inhoudelijk regelen de bewoners alles zelf (Beleidsmedewerker Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022)

In de gemeente Barneveld heeft het gemeentebestuur vanuit de kernwaarden van de gemeente, waaronder zorgzaamheid, de keuze gemaakt om pré-mantelzorgwoningen toe te staan (Planoloog gemeente Barneveld, persoonlijke communicatie, 14 juni 2022). De inwoners zijn dus niet zozeer meegenomen bij de besluitvorming over het pré-mantelzorgbeleid. De planoloog van de gemeente Barneveld geeft aan dat de keuze hoogstwaarschijnlijk wel is gemaakt doordat er behoefte aan was vanuit de inwoners (Persoonlijke communicatie, 14 juni 2022).

Tevredenheid over rol van de gemeente

De bewoners van de pré-mantelzorgwoning gaven aan dat het verlenen van de vergunning in hun ogen wat flexibeler had gekund, al merkten zij ook op dat de tussenkomst van de coronapandemie waarschijnlijk een rol heeft gespeeld bij de vertraging bij de vergunningverlening (Bewoners 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

Tevredenheid over de woonvorm

De bewoners (Bewoner 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) van de pré-mantelzorgwoning geven aan zeer tevreden te zijn met hun huidige woning en niet meer anders te willen. Zij geven daarnaast aan dat zij vaak van andere ouderen die hun woning zien te horen krijgen dat die dit ook zouden willen (Bewoners 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). Daarbij geven dezelfde bewoners aan dat zij wel geluk hebben gehad dat ze de ruimte hadden om zoiets te plaatsen, en ze zijn zich ervan bewust dat niet iedereen dit kan realiseren (Bewoners 2 en 3 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022). De mantelzorger van de mantelzorgwoning (Bewoner 1 Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022) geeft aan er veel werk aan te hebben, maar tevreden te zijn dat de persoon die zij verzorgd hierdoor nog thuis kan blijven wonen. De gemeente is ook tevreden, al hadden ze wel meer aanvragen verwacht dan dat er tot nu toe binnen zijn gekomen (Beleidsmedewerker ruimtelijke ontwikkeling gemeente Berg en Dal, persoonlijke communicatie, 14 juli 2022).

5.5 Eindscore beoordelingskader

Hieronder in tabel 7 zal overzichtelijk per casus een score worden toegekend aan alle criteria, die scores zijn afgeleid uit de hierboven beschreven resultaten. Daarbij zijn vijf scores mogelijk: zeer goed (++), goed (+), niet goed of slecht (+/-), slecht (-) of zeer slecht (--).

Casus	Criteria	Deelcriteria	Score (++ , + , +/- , - , --)	
Gestippeld wonen Gemeente Zeist	1. Doeltreffendheid / Effectiviteit	1a. Bevordert doorstroming	+	
		1b. Voldoende zorg aanwezig	-	
		1c. Zelfredzaamheid vergroot	+	
	2. Doelmatigheid / Efficiëntie	2.Kosten in verhouding tot baten.	+	
	3. Betrokkenheid	3a. Inclusiviteit	++	
		3b. Tevredenheid	++	
Serviceflat Gemeente Ede	1. Doeltreffendheid / Effectiviteit	1a. Bevordert doorstroming	+/-	
		1b. Voldoende zorg aanwezig	-	
		1c. Zelfredzaamheid vergroot	+	
	2. Doelmatigheid / Efficiëntie	2.Kosten in verhouding tot baten.	-	
	3. Betrokkenheid	3a. Inclusiviteit	+	
		3b. Tevredenheid	+	
Mantelzorgwoningen (linkse kolom) en Pré-mantelzorgwoningen (rechtse kolom) Gemeente Berg en Dal	1. Doeltreffendheid / Effectiviteit	1a. Bevordert doorstroming	++	++
		1b. Voldoende zorg aanwezig	+	n.v.t.
		1c. Zelfredzaamheid vergroot	+/-	+
	2. Doelmatigheid / Efficiëntie	Kosten in verhouding tot baten.	+/-	+
	3. Betrokkenheid	3a. Inclusiviteit	+	++
		3b. Tevredenheid	+	+

Tabel 7: Overzicht scores beoordelingskader

6. Conclusie

De vraag die bij dit onderzoek centraal stond was ‘In hoeverre zijn woonvormen die tussen (thuis)wonen en het verpleeghuis vallen succesvol gebleken in andere gemeenten dan Doetinchem?’ Deze vraag is getracht te beantwoorden aan de hand van een opgesteld beoordelingskader met daarin verschillende categorieën van criteria. Om tot beantwoording van de hoofdvraag te komen zullen de belangrijkste bevindingen per criteria stap voor stap worden langsgelopen.

6.1 Samenvatting en conclusie

Doeltreffendheid

Op het gebied van *doorstroming* dragen aantrekkelijke alternatieve woonvormen voor het thuis wonen eraan bij dat ouderen bereid zijn hun huis te verlaten. Bij zowel het gestippeld wonen als de serviceflat draagt het sociale aspect veel bij aan de motivatie voor ouderen om in deze woonvormen te gaan wonen. Dit betreft dan wel ouderen die bereid zijn hun eigen omgeving hiervoor te verlaten. Bij pré-mantelzorg- en mantelzorgwoningen is de motivatie van ouderen juist dat zij op hun vertrouwde plek kunnen blijven wonen, maar dan wel in een geschikte woning om in oud te worden. De mate waarin verhuizingen van ouderen daadwerkelijk een positief effect hebben op de doorstroming van woningen binnen inwoners van de gemeente is niet direct verzekerd. Voor starters zijn de vrijgekomen woningen vaak alsnog niet te betalen zijn en dan trekken er mensen uit bijvoorbeeld de Randstad in. Bij zowel mantelzorg- als pré-mantelzorgwoningen is de doorstroming van woningen binnen de gemeente wel het geval, doordat (meestal) kinderen in het ouderlijk huis komen te wonen en de ouderen dan in de (pré)mantelzorgwoning in de tuin. Er moet daarom bij (pré)mantelzorgwoningen altijd sprake zijn van een sociale relatie tussen bewoners van de hoofdwooning en kleine woning, zodat er geen misbruik van de regeling gemaakt kan worden.

Doordat zorg vaak losstaand van de woonvorm is geregeld, is het lastig op dit criterium te beoordelen. Wanneer er bij de serviceflat of het gestippeld wonen sprake is van een zorgvraag, dan regelen de mensen zelf thuiszorg. Bij mantelzorgwoningen wordt de zorg verleend door een mantelzorgverlener die een sociale relatie heeft met de mantelzorgontvanger. De mantelzorg kan soms worden aangevuld met thuiszorg. Bij pré-mantelzorgwoningen ligt het in de lijn der verwachting dat binnen de 10 jaar waarin de vergunning loopt er vraag naar (mantel)zorg gaat ontstaan. Zorg is dus iets wat nu (m.u.v. mantelzorgwoningen) vaak nog niet geregeld is bij alternatieve woonvormen. Uit meerdere interviews blijkt dat er behoefte is aan woonvormen met een soort zorgverlening, of in ieder geval waarbij de zorg centraal en efficiënt is geregeld bij de woonvorm. Door de vele verschillende aanbieders verloopt de thuiszorgverlening in een appartementencomplex momenteel niet efficiënt bijvoorbeeld.

De beoordeling van de *zelfredzaamheid* is in twee aspecten op te delen. Enerzijds wordt de zelfredzaamheid bepaald door de mate waarin er minder beroep op ondersteuning van buitenaf hoeft

worden gedaan. Anderzijds in hoeverre de zelfstandigheid van de ouderen gewaarborgd blijft. Door woonvormen waar ouderen bij elkaar wonen zoals een serviceflat, of met burens die wel jonger zijn zoals bij het gestippeld wonen, kunnen zij voor simpele hulpvragen hun burens raadplegen. Wanneer ouderen volledig zelfstandig thuis wonen zullen zij voor kleine dingen direct familie of zorginstellingen moeten vragen. Het idee achter gemeenschappelijke woonvormen is dat wanneer ouderen dichter bij elkaar wonen, zij elkaar bij kleine dingen kunnen ondersteunen. De beoordeling op het gebied van zelfstandigheid is zeer afhankelijk van het type woonvorm. Het gaan wonen in een woongroep zoals bij het gestippeld wonen het geval is vergt een actieve houding, en dus soms ook verplichtingen. In een serviceflat daarentegen zijn er wel activiteiten, maar die zijn allen geheel vrijblijvend. Bij mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen zorgt de aparte woning ervoor dat de privacy gewaarborgd blijft, maar tegelijkertijd is er bij een mantelzorgverleningssituatie geen sprake van zelfstandigheid, maar juist afhankelijkheid.

Naast de vooraf opgestelde baten kwamen er ook **overige baten** naar voren tijdens de dataverzameling. Een baat die het meest genoemd werd is het tegengaan van **eenzaamheid**. Dit speelt voor veel ouderen een rol bij de keuze voor een andere woonvorm. Ouderen geven aan te vereenzamen wanneer zij zelfstandig thuis wonen en zoeken daarom woonvormen op waarbij ze andere mensen kunnen ontmoeten en activiteiten mee kunnen ondernemen. Bij mantelzorg en pré-mantelzorgwoningen zorgt de nabijheid van familie ook deels voor het tegengaan van vereenzaming. Verder kwamen de baten **veiligheid** en **sociale controle** naar voren bij woonvormen waar ouderen gezamenlijk bij elkaar wonen. Door het omkijken naar elkaar wordt er eerder aan de bel getrokken als er iets aan de hand is. Tot slot kwam er bij het gestippeld wonen concept naar voren dat een woongroep binnen een appartementencomplex kan zorgen voor een verhoging van de **leefbaarheid** in die gehele flat. De woongroep zorgt ervoor dat het netjes blijft en de woningbouwvereniging beschouwt dat als een groot voordeel.

Doelmatigheid

De **financiële kosten** zijn grotendeels voor de burger. Zo worden extra kosten voor woongroepen, services of mantelzorgwoningen door de ouderen zelf bijgedragen. In het geval van het gestippeld wonen concept was de woningbouwvereniging dermate tevreden over het positieve effect op de leefbaarheid dat zij voor de helft bijdraagt aan het huren van de gemeenschappelijke ruimte. Doordat de kosten bij de ouderen zelf, of de woningbouwvereniging liggen, betekent dit dat de financiële kosten voor de gemeente voor dit soort wooninitiatieven laag zijn. Wat uit deze bevindingen blijkt is dat er voor ouderen met voldoende financiële middelen dus vaak genoeg keuze is voor alternatieve woonvormen, hierdoor ontstaat de kans een tweedeling in de samenleving. Ouderen die het financieel minder hebben, hebben niet de mogelijkheid in een alternatieve woning te gaan wonen of hun woning zo aan te passen dat deze levensloopbestendig is.

In tegenstelling tot financiële kosten, maken gemeenten wel **tijdskosten** voor alternatieve woonvormen, hieronder vallen het toetsen van vergunningen en het dienen als aanspreekpunt voor informatie. Daarnaast zijn er bij mantelzorgwoningen voornamelijk tijdskosten voor de mantelzorgers.

Uit de **kosten-baten vergelijkingen** blijkt allereerst dat bij het gestippeld wonen de baten hoog liggen ten opzichte van de kosten. Dit komt doordat de woongroep het geluk heeft dat de woningbouwvereniging zo positief is over de effecten op de leefbaarheid, dat zij voor de helft bijdraagt in de huurkosten voor het gemeenschappelijke appartement. Dit maakt dat de kosten voor bewoners relatief laag blijven, en de woonvorm daardoor voor hen als zeer doelmatig beschouwd kan worden. Bij de serviceflat liggen de extra kosten wel zeer hoog, al zit hierbij wel iets mee inbegrepen dan bij het gestippeld wonen. Het duurste type appartement betaalt per maand bijna €400,- extra voor de voorzieningen in de serviceflat. Hoewel de bewoners die zijn gesproken aangeven dat die kosten het voor hen zeker waard zijn door het gemak dat ze ervan ervaren, zal deze financiële drempel voor veel mensen te hoog liggen. De woonvorm is daarmee niet per se doelmatig te noemen. Bij mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen is er een groot verschil wanneer je de kosten en baten vergelijkt. Waar bij de pré-mantelzorgwoning de kosten alleen het aanschaffen van de woning en het aanvragen van de vergunning betreffen, is dat bij een mantelzorgwoning anders. Daar moet de mantelzorgverlener veel tijd en daarmee ook kosten investeren om iemand te ondersteunen. Doordat het familie betreft zijn zij wel bereid te doen, maar het betreft alsnog een zware taak. Dit maakt dat mantelzorgwoningen wat minder doelmatig zijn dan pré-mantelzorgwoningen, omdat de kosten hoger liggen.

Betrokkenheid

Bij de particuliere initiatieven, het gestippeld wonen en de serviceflat, is er sprake van de hoogste trede op de participatieladder, dat is die van *zelf organiseren*. De gemeente ondersteunt dan alleen waar dat nodig is, bijvoorbeeld in de vorm vergunningverlening. Wel zijn bij beide initiatieven de woningbouwverenigingen nauw betrokken. Bij het beleid omtrent pré-mantelzorgwoningen nemen de burgers de trede *adviseren* in. Door meerdere aanvragen van bewoners is de gemeente deze behoefte serieus gaan nemen en heeft er beleid voor opgesteld, waardoor het in de gemeente Berg en Dal is toegestaan om een pré-mantelzorgwoning te plaatsen. De aanvragen van bewoners zorgden dus voor een indirect advies aan de gemeente.

De rol die de gemeente tot nu toe meestal inneemt is faciliterend. Zij ondersteunt waar dat nodig is, maar laat de bewoners verder vrij in hun initiatieven. Zowel bewoners als gemeente zijn momenteel tevreden met deze rol. Wel wordt aangekaart dat de gemeente een rol kan spelen in het verruimen van de mogelijkheden zodat bepaalde initiatieven wat makkelijker van de grond komen.

Over het criterium **inclusiviteit** van beleid kan worden gezegd dat hier bij de particuliere initiatieven sowieso sprake van is doordat men het beleid zelf maakt en daardoor automatisch de eigen belangen

meeneemt. Bij het beleid omtrent pré-mantelzorgwoningen, dat wel vanuit gemeenten is opgesteld, kwam het hele idee voort uit behoeften van de bewoners. De gemeente heeft bij het kiezen voor bepaald beleid dus rekening gehouden met de wensen van de inwoners en daarmee inclusief beleid gevoerd.

De *tevredenheid* van bewoners scoort bij alle woonvormen hoog. Alle bewoners die hebben deelgenomen aan een interview waren tevreden met hun woonplek en zouden dit ook zeker aanraden aan anderen. Wel wordt daarbij vaak vermeld dat het heel persoonlijk is welke oplossing voor wie werkt. Er zal dus per persoon goed bekeken moeten worden welke oplossing passend is. Dat ligt veelal ook aan de motivatie van de ouderen om een andere woonvorm te zoeken. Iemand die op zoek is naar sociale contacten zal een andere woonvorm prefereren dan iemand die vooral ondersteuning nodig heeft.

Eindconclusie

Het antwoord op de hoofdvraag in hoeverre de alternatieve woonvormen succesvol zijn gebleken is zeer afhankelijk van waar je succes aan meet. De bewoners die bij dit onderzoek zijn geraadpleegd zijn allen zeer tevreden, dus wat dat betreft zijn de woonvormen een succes. Kijkend naar de mate waarin vooraf gestelde doelen zijn bereikt zou je kunnen zeggen dat alle woonvormen een verbetering zijn ten opzichte van het volledig zelfstandig thuis wonen, doordat mensen nu een verbeterde leefomgeving hebben voornamelijk op sociaal gebied. Bij de ene is het door samen met leeftijdsgenoten te wonen, bij de andere door juist gecombineerd met ouderen tussen gezinnen te gaan wonen, en bij de laatste door bij familie te gaan wonen. Hieruit blijkt dat ouderen allereerst niet volledig zelfstandig oud willen worden, en toch graag gezelschap opzoeken in een woonvorm. Bij gemeenschappelijke woonvormen maakt vooral het sociale aspect het tot een succes. Bij mantelzorgwoningen en pré-mantelzorgwoningen is dat vooral het feit dat mensen op hun eigen plek kunnen blijven wonen, in een aangepaste woonomgeving, met familie toch dichtbij zich. Deze bevindingen garanderen echter nog niet dat de woonvormen overal een brede oplossing kunnen bieden, doordat het per persoon heel verschillend is aan wat voor soort woonvorm er behoefte is. Daarnaast zijn niet alle woonvormen op grootschalige wijze mogelijk. Er zal dus niet één woonvorm de oplossing gaan bieden, maar juist een variatie waarbij voor iedere persoon een geschikt aanbod is.

6.2 Aanbevelingen aan de gemeente Doetinchem

Hieronder zullen er vier concrete aanbevelingen aan de gemeente Doetinchem worden gedaan.

- ***Aanbeveling 1: Varieer met verschillende vormen***

Er is niet één concrete woonoplossing voor alle ouderen. Veel initiatieven zijn niet op grote schaal mogelijk, maar werken juist doordat ze klein en uniek zijn. Probeer daarom door een variatie in aanbod voor alle ouderen een zo passende mogelijke oplossing te bieden. Daarbij is het aan de

gemeente om open te staan voor particuliere initiatieven en inwoners mogelijkheden te bieden, daarnaast kan zij ook haar inwoners raadplegen om zo hun woonbehoeften te achterhalen,

- ***Aanbeveling 2: Mix leeftijdsgroepen***

Laat ouderen niet alleen bij elkaar in appartementen of wijken wonen. Enerzijds zoeken ouderen elkaar graag op voor het sociaal contact en dat is een goede ontwikkeling tegen eenzaamheid. Maar anderzijds zorgt de afwisseling met jongere mensen zorgt ervoor dat ze zich meer onderdeel van de samenleving blijven voelen. Initiatieven zoals gestippeld wonen zijn daar een goed voorbeeld van. Ouderen kunnen elkaar dan wel opzoeken, maar leven niet in een omgeving met alleen maar ouderen. Ook in hofjes of wijken kan deze maatregel toegepast worden. Oud en jong kunnen elkaar helpen waar dat nodig is, denk bijvoorbeeld aan oppassen of uitleg bij het gebruik van technologie.

- ***Aanbeveling 3: Eenzaamheid bestrijden***

Het sociale aspect werd door bewoners het meest aangehaald als motivatie om te verhuizen van een volledige zelfstandige woning naar een woonvorm waarbij meer mensen om hun heen wonen. De respondenten gaven aan te vereenzamen wanneer zij volledig zelfstandig thuis woonden. Bij het zoeken naar oplossingen op het gebied van wonen voor ouderen is het dus belangrijk om te denken aan de sociale voorzieningen. Wanneer er meer mogelijkheden zijn tot ontmoeting en gezamenlijke activiteiten, is de kans kleiner dat ouderen vereenzamen. Daarnaast kan ontmoeting er ook aan bijdragen dat mensen op elkaar blijven letten in positieve zin, oftewel omkijken naar elkaar. Concreet gezien zal er naast het zoeken naar woonvoorzieningen dus ook moeten worden gekeken naar eventuele ontmoetingsplekken in de buurt van die woonvoorzieningen.

- ***Aanbeveling 4: Oriënteer op efficiëntere zorgverlening***

Bij appartement complexen waar veel ouderen thuiszorg krijgen zijn er nu vaak talloze verschillende zorginstanties actief. Dit zorgt voor een heel inefficiënte manier van zorgverlening. Probeer daarom te oriënteren of er mogelijkheden zijn de keuze voor zorgaanbieders wellicht te sturen zodat er minder verschillende aanbieders naar een plek hoeven af te reizen. Daarnaast zijn er in Nederland al meerdere woonzorgcirkels gecreëerd waarbij er woningen voor ouderen rondom een verpleeghuis worden gebouwd om zo efficiënt zorg te kunnen verlenen. Dit zou ook in Doetinchem toegepast kunnen worden.

6.3 Reflectie op het onderzoek

Het onderzoek kent enige punten waarop verbetering mogelijk is. Hieronder zullen deze punten kritisch worden belicht, waarna er aanbevelingen worden gegeven voor een betere aanpak bij een eventueel vervolgonderzoek.

Allereerst bleek het beoordelingskader niet allesomvattend te zijn. Niet alle criteria waren even goed te meten in dit onderzoek. Zo staat de zorgvoorziening meestal volledig los van de woonvorm, en dus was het criterium zorg minder geschikt om mee te nemen bij het beoordelen. Al kwam er door het stellen van deze vraag wel naar voren dat er behoefte is aan centrale en verbeterde zorgvoorzieningen. Daarnaast kwamen er zelfs suggesties over woonvormen met zorg naar voren, waardoor vragen naar dit criterium niet geheel nutteloos bleek. Ook het criterium inclusiviteit bleek lastig meetbaar, omdat deze het gemeentelijk beleid moest beoordelen, maar vaak bleek er geen gemeentelijk beleid te bestaan. Al kwam er hierdoor wel de bevinding naar voren, dat mensen bereid zijn zelf iets op te zetten, zolang de gemeente hen hier de mogelijkheid voor geeft. Voor het meten van de mate waarin een woonvorm succesvol bleek, was het criterium inclusiviteit echter ongeschikt. Een criterium dat in het beoordelingskader ontbrak, maar vaak wel naar voren kwam bij interviews met bewoners, was de mate van het tegengaan van eenzaamheid. Veel ouderen gaven aan dat het ontmoeten en de gezamenlijke activiteiten een belangrijke rol speelde in de mate waarin zij tevreden waren met de woonvorm. Het sociale aspect weegt dus blijkbaar sterk mee in de keuze voor een woonvorm.

Een tweede mogelijkheid tot verbetering van het onderzoek is de caseselectie en daarbij behorend het werven van respondenten voor interviews. Bij woonvormen zonder vast centraal aanspreekpunt bleek het erg lastig om respondenten te werven, ook gemeenten konden die gegevens vaak niet delen wegens privacy redenen. Dat de afname van interviews voor dit onderzoek precies in de zomer- en vakantieperiode viel heeft daar ook niet positief aan bijgedragen. Dit is ook de reden dat bij de woonvorm met het concept Knarrenhof/ een woonhofje er geen data uit interviews verzameld kon worden. Bij het Knarrenhof was dit om vakantieredenen niet mogelijk en bij een ander woonhofje was er geen centraal aanspreekpunt.

6.4 Aanbevelingen voor een vervolgonderzoek

- **Aanbeveling 5: Heroverweeg het beoordelingskader**

Bij een eventueel vervolgonderzoek naar woonvormen voor ouderen zal het beoordelingskader aangepast dienen te worden. Er zouden overbodige criteria geschrapt moeten worden, en nieuwe bruikbare criteria worden toegevoegd. Het sociale aspect zal dan meegenomen dienen te worden, en ook het gevoel van veiligheid is een aspect dat meegenomen kan worden.

- **Aanbeveling 6: Heroverweeg de caseselectie**

Bij de caseselectie zal tijdig gekeken moeten worden of er de mogelijkheid is respondenten te kunnen bereiken, bijvoorbeeld middels een centraal aanspreekpunt. Voor de zekerheid kunnen er ook back-up opties worden opgesteld die bij geen gehoor van de oorspronkelijke selectie benard kunnen worden, om zo de kans op respondenten te vergroten. Daarnaast zal de planning voor het afnemen van interviews uiterlijk in juni gepland moeten worden, in de maanden juli en augustus is het lastiger om respondenten te vinden.

7. Literatuurlijst

- Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG. (2010). *Naar buiten: Spoorboekje burgerparticipatie voor raad en college*. Den Haag: Actieprogramma VNG.
- ANBO. (z.j.). *Wat zijn voorbeelden van nieuwe woonvormen?* Geraadpleegd 28 april 2022 van, <https://www.anbo.nl/advies/wonen/nieuwe-woonvormen/voorbeelden/wat-zijn-voorbeelden-van-nieuwe-woonvormen>
- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Julsing, T., Fischer, T., Peters, V., & Velden, T. van der. (2018). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Utrecht: Noordhoff uitgevers.
- Berkel, F. van. (2019, 28 augustus). *Ouderenzorg vraagt om groter denken en kleiner doen*. Morgens Geraadpleegd van, <https://www.morgens.nl/actueel/cees-van-boven-woonzorg-nederland-over-de-ouderenzorg-van-morgen/>
- Bleijenbergh, I. (2015). *Kwalitatief onderzoek in organisaties*. (2de druk). Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- CBS. (2020). *Ouderen*. Geraadpleegd 25 augustus 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboardbevolking/leeftijd/ouderen#:~:text=Op%201%20januari%202020%20telt,van%20de%20inwoners%2065%2Dplus.&text=Er%20zijn%202%20618%20874,en%20838%20661%2080%2Dplussers>.
- CBS. (2021). *Inwoners per gemeente: hoeveel mensen wonen in mijn gemeente?* Geraadpleegd 11 mei 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>
- Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen. (2020). *Oud en zelfstandig in 2030: een reisadvies*. Den Haag: Aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Geraadpleegd van, <https://open.overheid.nl/repository/ronl-c2d7f150-e264-477e-b45f-e481e0e60ad0/1/pdf/Advies-Oud-en-zelfstandig-in-2030-Een-reisadvies.pdf>
- DomusCura. (z.j.). *Wat is een kangoeroewoning?* Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://domuscura.nl/kangoeroewoning/>
- Draak, M. den & Plaisier, I. (2021). *Passende zorg voor ouderen thuis: knelpunten in kaart*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau. Geraadpleegd 2 april 2022, van <https://digitaal.scp.nl/passende-zorg-voor-ouderen-thuis/assets/pdf/passende-zorg-voor-ouderen-thuis.pdf>
- Eigen Huis. (2020). *Omzien naar elkaar, net als vroeger*. *Eigen Huis magazine*, 2020(maart), 20-25.

- Ecorys. (2021, februari). *De maatschappelijke waarde van mantelzorg: Een maatschappelijke kosten batenanalyse*. Rotterdam: MantelzorgNL.
- Gemeente Doetinchem. (2021). *Doetinchem 2036 – Van droom naar daad*. Geraadpleegd van, <https://besluitvorming.doetinchem.nl/Vergaderingen/beeldvormende-raad/2021/09-december/19:30/Bijlage-2-Doetinchem-2036-Van-droom-naar-daad.pdf>
- Gemeente Ede. (2015). *Woonvisie Ede 2030*. Geraadpleegd 18 augustus 2022, van https://ede.raadsinformatie.nl/document/2735389/1/Woonvisie_Ede_2030_inclusief_bijlagen_1_en_2_vs1
- Gezondheidsraad. (2018, 13 juni). *Zelfredzaamheid van ouderen: samenvatting*. Den Haag: Gezondheidsraad. Publicatienr. 2018/12
- Groot, C. de., Dam, F. van., & Daalhuizen, F. (2013). *Vergrijzing en woningmarkt*. Planbureau voor de Leefomgeving: Den Haag. Geraadpleegd van, https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/PBL_2013_Vergrijzing_en_woningmarkt_1105.pdf
- Hemerijck, A. (2003). Vier Kernvragen van beleid. *Beleid en Maatschappij*, 30(1), 3-19.
- Hoogerwerf, A. & Herweijer, M. (2014). *Overheidsbeleid: een inleiding in de beleidswetenschap* (9de Druk). Kluwer: Alphen aan de Rijn.
- IkWoonLeefZorg. (2022, 6 januari). *Een serviceflat, iets voor u?* Geraadpleegd 29 april 2022, van <https://www.ikwoonleefzorg.nl/zelfstandig-wonen/een-serviceflat-iets-voor-u>
- Jurable. (2022, 24 januari). *Een pre-mantelzorgwoning bouwen, kan dit zomaar?* Geraadpleegd 16 augustus 2022, van <https://www.jurable.nl/blog/2022/01/24/een-pre-mantelzorgwoning-bouwen/>
- Kam, C.A. De. (2018). *Overheidsfinanciën*. (15de druk). Noordhoff Uitgevers: Groningen / Utrecht.
- KBO-PCOB. (2021, 22 juni). *Bouwen voor senioren*. Geraadpleegd 24 augustus, van <https://www.kbo-pcob.nl/nieuws/bouwen-voor-senioren/>
- Kiers, B. (2018, 14 februari). *Ouderen krijgen vaker lichtere indicatie verzorgingstehuis*. Geraadpleegd van, <https://www.zorgvisie.nl/ouderen-krijgen-vaker-lichtere-indicatie-verpleeghuis/>
- Kieskamp, W. (2020, 15 januari). *De ouderenzorg moet ingrijpend veranderd*. Geraadpleegd 25 augustus 2022, van <https://www.trouw.nl/zorg/de-ouderenzorg-moet-ingrijpend-veranderd~b8d75602/>
- Knaap, P. van der., Pattyn, V. & Hanemaayer, D. (2020). *Beleidsevaluatie in theorie en praktijk*. Boom Bestuurskunde: Den Haag
- Kreeft, R. (2015). *Vragen en antwoorden over mantelzorgwoningen*. Companen. Geraadpleegd 24

- augustus 2022, van https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2014/20140218-vragen-antwoorden-mantelzorgwoningen-def.pdf
- Levensloopbestendigwonen.nl. (Z.j.). *Garage ombouwen tot zorgwoning*. Geraadpleegd 24 augustus 2022, van <https://www.levensbestendigwonen.nl/garage-ombouwen-tot-zorgwoning/>
- LVGO. (z.j.). *Over de LVGO*. Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://www.lvgo.nl/over-de-lvgo/>
- MantelzorgNL. (z.j.). *Pré-mantelzorgwoningen in Berg en Dal*. Geraadpleegd 14 juli 2022, van <https://www.mantelzorg.nl/professionals/verhalen/pre-mantelzorgwoningen-in-berg-en-dal/>
- Mantelzorgwoningen.nl. a (z.j.) *Mantelzorgwoningen*. Geraadpleegd 30 augustus 2022, van <https://www.mantelzorgwoningen.nl/mantelzorgwoningen/>
- Mantelzorgwoningen.nl. b (z.j.) *Zorgunit*. Geraadpleegd 24 augustus 2022, van <https://www.mantelzorgwoningen.nl/zorgunit/>
- Mantelzorgwoningen.nl. c (z.j.). *Pré-mantelzorgwoning*. Geraadpleegd 16 augustus 2022, van <https://www.mantelzorgwoningen.nl/pre-mantelzorgwoning/>
- Mantelzorgwoningen.nl. d (z.j.). *Mantelzorgwoning kosten*. Geraadpleegd 29 augustus 2022, van <https://www.mantelzorgwoningen.nl/mantelzorgwoning-kosten/>
- Medical Groep. (z.j.). *Dubbele vergrijzing*. Geraadpleegd 2 april van, <https://www.medicalgroep.nl/belangrijke-begrippen-in-de-zorg/dubbele-vergrijzing/>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2018, 18 juni). *Programma Langer Thuis*. Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://www.programmalangerthuis.nl/documenten/rapporten/2018/06/18/programmaplan-langer-thuis>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. a (Z.j.). *Geld en waardering voor mantelzorg*. Geraadpleegd 18 mei 2022, van <https://www.regelhulp.nl/mantelzorgers/geld-en-waardering/mantelzorgwaardering>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. b (Z.j.). *Woonzorgcentrum of serviceflat*. Geraadpleegd 24 augustus 2022, van <https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/ouderen/woonzorgcentrum#:~:text=Een%20woonzorgcentrum%20of%20serviceflat%20bestaat,mensen%20met%20een%20lichamelijke%20beperking.>
- Moorselaar, R. van. (2018, 23 juli). *Gestippeld wonen, iets voor u?* Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://www.ouderenwegwijs.nl/gestippeld-wonen-iets-voor-u/>

- Nedap Healthcare. (2021, 9 mei). *Zelfredzaamheid: wat betekent dit?* Geraadpleegd van, <https://nedaphealthcare.com/zelfredzaamheid-wat-betekent-dit/>
- NOS. (2013, 20 februari). *Sluiting verzorgingshuizen dreigt*. Geraadpleegd 29 april 2022, van <https://nos.nl/artikel/476348-sluiting-verzorgingshuizen-dreigt>
- NOS a. (2022, 20 januari). *Onderzoek: tekort aan zorgpersoneel op lange termijn alleen maar groter*. Geraadpleegd 28 augustus 2022, van <https://nos.nl/artikel/2413851-onderzoek-tekort-aan-zorgpersoneel-op-lange-termijn-alleen-maar-groter>
- NOS b. (2022, 14 februari). *Ouderen verhuizen niet en houden doorstroming woningmarkt tegen: Maar waar moet ik heen?* Geraadpleegd 25 augustus 2022, van <https://nos.nl/regio/zhrijnmond/artikel/233231-ouderen-verhuizen-niet-en-houden-doorstroming-woonmarkt-tegen-maar-waar-moet-ik-heen>
- Obbink, H. (2021, 3 mei). Waar blijven de woningen voor ouderen? *Trouw*, 2-3.
- OpMaat. (z.j.). *Koopgarant*. Geraadpleegd van, <https://www.opmaat.nl/particulier/koopgarant/>
- Otolift Trapliften. (z.j.). *Denkt u na over een mantelzorgwoning?* Geraadpleegd 29 augustus, van <https://www.otolift.nl/kenniscentrum/langerthuis/mantelzorgwoning/#:~:text=De%20kosten%20van%20een%20mantelzorgwoning,Er%20bestaan%20hiervoor%20geen%20vergoedingen.>
- Parre, H. van der (2021, 30 december). *Gemeenten: gebrekkige doorstroming ouderen oorzaak van problemen woningmarkt*. NOS.
- PBL/CBS. (2022). *Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2022-2050*. Geraadpleegd van, <https://www.morgens.nl/actueel/cees-van-boven-woonzorg-nederland-over-de-ouderenzorg-van-morgen/>
- Platform31. (2021, maart). *Doorstroming stimuleren van senioren op de woningmarkt: Quickscan van tien praktijkvoorbeelden*. Den Haag: Platform31.
- Polderhofje. (z.j.). *Service*. Geraadpleegd 24 augustus 2022, van <https://www.polderhofje.nl/service>
- ProDemos. (z.j.). *Afwegingskader burgerparticipatie bij beleid*. Geraadpleegd 17 mei 2022, van https://www.prodemos.nl/wp-content/uploads/2017/12/ProDemos-afwegingskader_brochure.pdf
- Raad van Ouderen . (2020). *Advies Raad van Ouderen: betrekken van ouderen bij wonen, welzijn en zorg*. Geraadpleegd van, <https://www.beteroud.nl/beteroud/media/documents/RvO-adviesBetrekken-van-Ouderen-juni-2020.>
- Rabobank. (2016). *Een serviceflat, iets voor u?* Geraadpleegd 18 mei 2022, van <https://www.ikwoonleefzorg.nl/zelfstandig-wonen/een-serviceflat-iets-voor-u>
- Rabobank. (2020). *Mantelzorgwoning bouwen zonder doktersverklaring mag steeds vaker*.

- Geraadpleegd 17 mei 2022, van <https://www.ikwoonleefzorg.nl/zelfstandig-wonen/mantelzorgwoning-bouwen-zonder-doktersverklaring-mag-steeds-vaker>
- RegioPlus. (Z.j.). *Waarom is zelfredzaamheid belangrijk?* Geraadpleegd van, <https://blijfinzetbaar.nl/waarom-is-zelfredzaamheid-belangrijk/>
- Rijksoverheid a. (z.j.). *Welke regels gelden er voor de bouw van een mantelzorgwoning?* Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving/vraag-en-antwoord/bouwregels-mantelzorgwoning>
- Rijksoverheid b. (z.j.). *Hulp aan ouderen om langer thuis te blijven wonen.* Geraadpleegd 18 mei 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/hulp-aan-ouderen-om-langer-thuis-te-blijven-wonen>
- Rijksoverheid. (2021, 2 juni). *Bouwen woningen voor ouderen krijgt hoge prioriteit.* Geraadpleegd van, <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/06/02/bouwen-woningen-ouderen-krijgt-hoge-prioriteit>
- Rossell, C. H. (1993). Using multiple criteria to evaluate public policies: The Case of School Desegregation. *American Politics Quarterly*, 21(2), 155-184.
- Serviceflat Belvédère. (z.j.). *Onze Plussen.* Geraadpleegd 11 mei 2022, van <https://serviceflatbelvedere.nl/de-plussen-van-belvedere/>
- Serviceflat Belvédère. (2022). *Beschikbaarheid en prijzen.* Geraadpleegd 29 augustus, van <https://serviceflatbelvedere.nl/wp-content/uploads/202103-beschikbaarheidlijst.pdf>
- SEV. (2008, oktober). *Gestippeld wonen en harmonicawonen: gemeenschappelijke woonvormen.* Geraadpleegd 17 mei 2022, van https://www.ouderenwegwijs.nl/wp-content/uploads/Gestippeld-Wonen_def.pdf
- Stichting Haarlemse Hofjes. (Z.j.). *Hofjes in Haarlem.* Geraadpleegd 24 augustus 2022, van <https://hofjesinhaarlem.nl/hofjes-in-haarlem/>
- Stichting Knarrenhof a. (Z.j.). *Wat is een knarrenhof?* Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://knarrenhof.nl/wat-is-knarrenhof/>
- Stichting Knarrenhof b. (Z.j.). *Zwolle.* Geraadpleegd 17 mei 2022, van <https://knarrenhof.nl/zwolle/>
- Stijlvol Ouder. (Z.j.). *Woonconcepten voor senioren.* Geraadpleegd 28 april 2022, van <https://www.stijlvolouder.nl/woonconcepten/>
- Thuiscomfort. (2015, 9 december). *Woont u al gestippeld of als een kangoeroe? In België is dat heel*

normaal! Geraadpleegd van, <https://www.thuiscomfort.nl/content/thuiscomfort/nieuws/10-woonvormen-voor-senioren-uit-belgie.html>

Vedung, E. (1997). *Public Policy and Program Evaluation*. New Brunswick / London: Transaction Publishers.

Verbeek, H. (2021, 22 november). “*Ouderen hebben graag de controle over hun eigen omgeving*”

Geraadpleegd 2 mei 2022, van

<https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/nieuws/%E2%80%99Ouderen-hebben-graag-de-controle-over-hun-eigen-omgeving%E2%80%99D>

VNG. (z.j.). *De gevolgen van vergrijzing in Nederland voor gemeenten: Een prognose*. Geraadpleegd

2 april van, [https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/de-gevolgen-van-](https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/de-gevolgen-van-vergrijzing_20191126.pdf)

[vergrijzing_20191126.pdf](https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/de-gevolgen-van-vergrijzing_20191126.pdf)

Woonkrant Midden Nederland. (2020, 10 november). *Barneveld: ruimte voor pre*

mantelzorgwoningen. Geraadpleegd 11 mei 2022, van

<https://woonkrantonline.nl/barneveld/barneveld-ruimte-premantelzorgwoningen/>

Woonstede. (z.j.). *Belvédère: wonen met een plus*.

Woonz.nl (2022, 23 februari). *Welke woonvormen voor senioren zijn er?* Geraadpleegd 28

april 2022, van [https://www.woonz.nl/informatie-inspiratie/wonen/welke-woonvormen-voor-](https://www.woonz.nl/informatie-inspiratie/wonen/welke-woonvormen-voor-senioren-zijn-er/)

[senioren-zijn-er/](https://www.woonz.nl/informatie-inspiratie/wonen/welke-woonvormen-voor-senioren-zijn-er/)

Figuur 1:

Actieprogramma Lokaal Bestuur VNG. (2010). Participatieladder. *Naar buiten: Spoorboekje*

burgerparticipatie voor raad en college. Den Haag: Actieprogramma VNG.

8. Bijlagen

Bijlage 1: Lijst met respondenten

Interview	Titel respondent (en)	Gemeente	Datum
1	Bewoonster 1 Couwenhoven	Zeist	7 juni 2022
2	Bewoonster 2 Couwenhoven	Zeist	7 juni 2022
3	Bewoonster 3 Couwenhoven	Zeist	7 juni 2022
4	Planoloog	Barneveld	14 juni 2022
5	Bewoonster 1 serviceflat Belvédère	Ede	20 juni 2022
	Bewoonster 2 serviceflat Belvédère	Ede	20 juni 2022
6	Bewoonster 3 serviceflat Belvédère	Ede	20 juni 2022
7	Beleidsadviseur Wonen, Zorg en Welzijn ouderen	Ede	28 juni 2022
8	Woonconsulent R.K. woningbouwvereniging Zeist	Zeist	11 juli 2022
9	Bewoner mantelzorgwoning	Berg en Dal	14 juli 2022
10	Bewoner prémantelzorgwoning	Berg en Dal	14 juli 2022
	Bewoner prémantelzorgwoning	Berg en Dal	14 juli 2022
11	Beleidsmedewerker ruimtelijke ontwikkeling	Berg en Dal	14 juli 2022

Bijlage 2: Documenten

Document	Titel document	Auteur en datum
1	Gestippeld wonen en harmonicawonen: Gemeenschappelijke woonvormen	SEV (2008)
2	Woonvisie Ede 2030	Gemeente Ede (2015)
3	Beschikbaarheidslijst	Serviceflat Belvédère (2022)
4	Belvédère: wonen met een plus.	Woonstede (Z.j.).
5	Een serviceflat, iets voor u?	Rabobank. (2016).
6	De maatschappelijke waarde van mantelzorg: Een maatschappelijke kosten Batenanalyse.	Ecorys (2021, februari)
7	Denkt u na over een mantelzorgwoning?	Otolift Trapliftten. (Z.j.).
8	Mantelzorgwoning kosten.	Mantelzorgwoningen.nl c (Z.j.).
9	Geld en waardering voor mantelzorg.	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. a (Z.j.).
10	Hulp aan ouderen om langer thuis te blijven wonen.	Rijksoverheid b. (Z.j.).

Bijlage 3: Interviewguide ambtenaren

Intro

Welkom, allereerst bedankt voor uw medewerking en tijd. Zoals al in het contact beschreven, is mijn onderzoek gericht op het onderzoeken van verschillende alternatieve woonvormen voor ouderen die vallen tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis. Dit onderzoek voer ik uit namens de gemeente Doetinchem.

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit interview opneem, zodat ik het kan uittypen om zo de resultaten beter te kunnen analyseren? U kunt volledig anoniem blijven als u dat wenst.

Deel 1: Criterium effectiviteit

Vraag 1: *In hoeverre is de alternatieve woonvorm aantrekkelijk voor ouderen, waardoor zij bereid zijn hun eigen woningen te verlaten, om zo de doorstroming van anderen naar die woningen te bevorderen?*

Vraag 2: *In welke mate is er bij de alternatieve woonvorm sprake van tijdig aanwezige zorg voor de ouderen wanneer zij dit nodig hebben?*

Vraag 3: *In welke mate is er bij de alternatieve woonvorm voor de ouderen voldoende kwalitatieve zorg tot hun beschikking?*

Vraag 4: *In hoeverre draagt de alternatieve woonvorm eraan bij dat ouderen minder snel een beroep hoeven doen op ondersteuning?*

Vraag 5: *In hoeverre zorgt de alternatieve woonvorm ervoor dat de ouderen het gevoel behouden dat zij zelfstandig zijn in hun dagelijkse activiteiten?*

Vraag 6: *Weet u nog overige baten die het wonen in een dergelijke type woonvorm met zich meebrengt?*

Deel 2: Criterium doelmatigheid

Vraag 7: *Hoezeer zijn de financiële kosten voor bewoners in verhouding tot de baten die zij door de woonvorm ervaren?*

Vraag 8: *In hoeverre zijn de financiële kosten voor de gemeente in verhouding tot de maatschappelijke opbrengst?*

Vraag 9: *In hoeverre weegt de tijd die de gemeente investeert op tegen de maatschappelijke opbrengst van het beleid?*

Deel 3: Criterium betrokkenheid

Vraag 10: *In hoeverre heeft de gemeente een beïnvloedende rol gehad bij het vormen van het beleid?*

Vraag 11: *In hoeverre is de gemeente zelf tevreden over de (dan wel aan- of afwezige) rol van de gemeente in het beleidsproces over woonvormen voor ouderen?*

Vraag 12: *In hoeverre zijn de belangen van de bewoners in acht genomen tijdens het maken van beleid over de alternatieve woonvorm?*

Afsluiting:

Dit was de laatste vraag van het interview, heel erg bedankt voor uw medewerking.

Heeft u nog iets toe te voegen over hoe u het beleid rondom de alternatieve woonvorm ervaart?

Heeft u nog iets anders dat u graag kwijt wilt?

Tot slot wil ik nog vragen of u het uiteindelijke verslag zou willen ontvangen?

Bijlage 4: Interviewguide bewoners

Intro

Welkom, allereerst bedankt voor uw medewerking en tijd. Zoals al in het contact beschreven, is mijn onderzoek gericht op het onderzoeken van verschillende alternatieve woonvormen voor ouderen die vallen tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis. Dit onderzoek voer ik uit namens de gemeente Doetinchem.

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit interview opneem, zodat ik het kan uittypen om zo de resultaten beter te kunnen analyseren? U kunt volledig anoniem blijven als u dat wenst.

Deel 1: Criterium effectiviteit

Vraag 1: *In hoeverre is de alternatieve woonvorm aantrekkelijk voor ouderen, waardoor zij bereid zijn hun eigen woningen te verlaten, om zo de doorstroming van anderen naar die woningen te bevorderen?*

Vraag 2: *In welke mate is er bij de alternatieve woonvorm sprake van tijdig aanwezige zorg voor de ouderen wanneer zij dit nodig hebben?*

Vraag 3: *In welke mate is er bij de alternatieve woonvorm voor de ouderen voldoende kwalitatieve zorg tot hun beschikking?*

Vraag 4: *In hoeverre draagt de alternatieve woonvorm eraan bij dat ouderen minder snel een beroep hoeven doen op ondersteuning? (Niet vragen bij mantelzorgwoning)*

Vraag 5: *In hoeverre zorgt de alternatieve woonvorm ervoor dat de ouderen het gevoel behouden dat zij zelfstandig hun dagelijkse activiteiten kunnen uitoefenen?*

Vraag 6: *Weet u nog overige baten die het wonen in een dergelijke type woonvorm met zich meebrengt?*

Deel 2: Criterium doelmatigheid

Vraag 7: Hoezeer zijn de financiële kosten voor bewoners in verhouding tot de baten die zij door de woonvorm ervaren?

Deel 3: Criterium betrokkenheid

Vraag 8: In hoeverre heeft de gemeente volgens u een beïnvloedende rol gehad bij het vormen van het beleid omtrent de alternatieve woonvorm?

Vraag 9: In hoeverre zijn de bewoners tevreden over de (dan wel aan- of afwezige) rol van de gemeente in het beleid over woonvormen voor ouderen?

Vraag 10: In hoeverre zijn de belangen van de bewoners in acht genomen tijdens het maken van beleid over de alternatieve woonvorm?

Vraag 11: Hoe tevreden zijn de bewoners met de huidige alternatieve woonvorm?

Afsluiting:

Dit was de laatste vraag van het interview, heel erg bedankt voor uw medewerking.

Heeft u nog iets toe te voegen over hoe u het beleid rondom de alternatieve woonvorm ervaart?

Heeft u nog iets anders dat u graag kwijt wilt?

Tot slot wil ik nog vragen of u het uiteindelijke verslag zou willen ontvangen?

Bijlage 5: Interviewgide woningbouwvereniging

Intro

Welkom, allereerst bedankt voor uw medewerking en tijd. Zoals al in het contact beschreven, is mijn onderzoek gericht op het onderzoeken van verschillende alternatieve woonvormen voor ouderen die vallen tussen het volledig zelfstandig thuis wonen en het verpleeghuis. Dit onderzoek voer ik uit namens de gemeente Doetinchem.

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit interview opneem, zodat ik het kan uittypen om zo de resultaten beter te kunnen analyseren? U kunt volledig anoniem blijven als u dat wenst.

Vraag 1: *Hoe is het idee voor het gestippeld wonen ontstaan?*

Vraag 2: *Zijn jullie als woningbouwvereniging ook met andere soorten woonvormen voor ouderen bezig?*

Deel 1: Criterium effectiviteit

Vraag 3: *In hoeverre is de alternatieve woonvorm aantrekkelijk voor ouderen, waardoor zij bereid zijn hun eigen woningen te verlaten, om zo de doorstroming van anderen naar die woningen te bevorderen?*

Vraag 4: *In hoeverre draagt de alternatieve woonvorm eraan bij dat ouderen minder een beroep hoeven doen op ondersteuning?*

Vraag 5: *In hoeverre zorgt de alternatieve woonvorm ervoor dat de ouderen het gevoel behouden dat zij zelfstandig zijn in hun dagelijkse activiteiten?*

Vraag 6: *Heeft u nog overige baten die het wonen dat het wonen in een dergelijke type woonvorm met zich meebrengt?*

Deel 2: Criterium doelmatigheid

Vraag 7: *Hoezeer zijn de financiële kosten voor bewoners in verhouding tot de baten die zij door de woonvorm ervaren?*

Vraag 8: *In hoeverre zijn de financiële kosten voor de woningbouwvereniging in verhouding tot de maatschappelijke opbrengst?*

Vraag 9: *In hoeverre weegt de tijd die de woningbouwvereniging investeert op tegen de maatschappelijke opbrengst van het beleid?*

Deel 3: Criterium betrokkenheid

Vraag 10: *In hoeverre heeft de gemeente een beïnvloedende rol gehad bij het vormen van het beleid?*

Vraag 11: *In hoeverre is de woningbouwvereniging zelf tevreden over de (dan wel aan- of afwezige) rol van de gemeente in het beleidsproces over woonvormen voor ouderen?*

Vraag 12: *In hoeverre zijn de belangen van de bewoners in acht genomen tijdens het maken van beleid over de alternatieve woonvorm?*

Afsluiting:

Dit was de laatste vraag van het interview, heel erg bedankt voor uw medewerking.

Heeft u nog iets toe te voegen over hoe u het beleid rondom de alternatieve woonvorm ervaart?

Heeft u nog iets anders dat u graag kwijt wilt?

Tot slot wil ik nog vragen of u het uiteindelijke verslag zou willen ontvangen?